

Днес в броя

Кои са носителите на наградите „Питагор“ 2022 за принос в науката



Даниел Лорер – министър на иновациите и растежа: „Трябва да фокусираме нашите усилия и да инвестираме в иновации, тъй като сме закъснели много в тази област. Процесът на превръщането на науката в реален бизнес е от значение, ако искаме България да стане конкурентоспособна“



Михаил Балабанов – изпълнителен директор на Центъра за развитие на човешките ресурси: „33 общини проекта за мобилност и формиране на екологично мислене изпълняват България и Северна Македония по програма „Еразъм+“. Целта е да засилим диалога на младежите от двете страни



АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 21 (1571) 26 май – 1 юни 2022 г. Година XXXI. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка Ралица Господинова



Учениците от II^в клас при СУ „Димчо Дебелянов“ в Белене представят песента „Св. св. Кирил и Методий“ по време на общоградското тържество по случай 24 май на площад „България“

ПРИВЕТСТВИЕ
НА МИНИСТЪРА
НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
НИКОЛАЙ ДЕНКОВ
ПО СЛУЧАЙ 24 МАЙ



УВАЖАЕМИ УЧИТЕЛИ,
УВАЖАЕМИ УЧЕНИ
И ПРЕПОДАВАТЕЛИ,
УВАЖАЕМИ БЪЛГАРСКИ ТВОРЦИ,
ХОРА НА СЛОВOTO И НА ДУХА,
СКЪПИ УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ,

Честит празник на всички Вас, които пазите и развивате българския език, българската наука и култура в Родината и извън нея!

Днес се прекланяме пред великото дело на светите братя Кирил и Методий, на които дължим не просто нашата азбука, а нашето национално самочувствие. Благодарение на тях се гордеем, че сме различни и неповторими, че сме сред първопроходците на европейската цивилизация. От нашите общи усилия днес зависи да запазим стратегическото място на България не само в културно-историческото наследство, но и в настоящето и бъдещето на Европа.

Няма нищо по-силно от знанието и нищо по-вдъхновяващо от творческият дух. Знаете го най-добре Вие – учителите и университетските преподаватели, посветили живота си на образованието и възпитанието на децата ни. През изминалите две години на тежки изпитания Вие доказвахте своята отгаденост към мисията на съвременни просветители, за което Ви дължим дълбок поклон. Вярвам, че и занапред заедно ще работим за постигане на общата ни цел – по-качествено образование на следващите поколения българи. По пътя към нея със сигурност ще има трудности, от всички нас ще се изискват още повече усилия и енергия, но това няма да ни спре.

Защото носим отговорност за бъдещето на България.

Специална благодарност заслужават учителите в българските неделни училища в чужбина – за своята нестихваща обич към Родината, за ентусиазма и професионализма, с които съхраняват българското слово и българския дух и ги предават на българските деца по целия свят.

На стр. 2

Засилваме кооперирането с ЕС за Космоса

Европейската космическа агенция отваря през юли нова тръжна процедура за български участници

Парламентарната комисия по образованието и науката подкрепи законопроект за ратифициране на Споразумението за европейска кооперираща държава между правителството на Република България и Европейската космическа агенция (ЕКА), внесен от Министерския съвет. Документът бе подписан през февруари от министъра на иновациите и растежа Даниел Лорер и генералния директор на ЕКА Йозеф Ашбахер.

Споразумението продължава съвместната работа с ЕКА за развитие на конкурентоспособността на българските предприятия в космическия сектор, както

и за развитие на научния потенциал, като бъдат разширени дейностите и ангажиментите на страните. В последните няколко години са одобрени 37 български проекта по споразумението на България с ЕКА. В срока на изпълнение на новото споразумение ще бъде направен и междинен преглед на успеваемостта, въз основа на който България ще има възможност да премине към асоциирано членство преди изтичане на петгодишния срок на програмата. А крайната цел е пълноправно членство в организацията. Към момента в нея членуват 17 страни членки на ЕС и други държави извън Общността.

Споразумението е отворено към фирми и научноизследователски организации, които участват в процедури за подбор на проекти, обявявани от ЕКА по целева програма за България. Освен това и лица могат да участват по Споразумението – най-вече в младежката програма на ЕКА, която е отворена за магистри, стипендианти и за обмен на експерти. По линия на Споразумението се финансира участието в проекти и експерименти, за модернизиране на материално-техническа база и оборудване, за подкрепа на малки и средни предприятия и за използване на данни.

На стр. 2

Климатичните промени и обучението по физика

Учени, университетски преподаватели, учители и експерти по физика от областта на средното образование се събират във Варна за 50-ата юбилейна национална конференция по въпросите на обучението по физика. Темата на форума, който се провежда от 2 до 5 юни, е „Климатичните промени и обучението по физика“. Организатори са Съюзът на физиците в България, МОН, фондация „Еврика“ и Институтът за изследвания на климата, атмосферата и водите – БАН, съвместно с Община Варна и ЦПЛР – НАОП „Николай Коперник“. Конференцията се провежда под патронажа на министъра на образованието и науката акад. Николай Денков.

Медиен партньор на конференцията е Национално издателство „Аз-буки“.

Един от аргументите за избор на темата е приетата на пленарната сесия на Общото събрание на ООН в Ню Йорк на 2 декември 2021 г. по предложение на Международния съюз за чиста и приложна физика (IUPAP) резолюция за обявяването на 2022 г. за Международна година на природните науки за устойчиво развитие. Събитията през годината се съсредоточават върху връзките между природните науки и целите за устойчиво развитие.

По време на форума ще се дискутират въпроси, свързани както с учебното съдържание в средното образование по човек и природа, физика и астрономия, така и с подходите за въвеждане на знания за климатичните промени и устойчивото развитие; особености на преподаването на физически специалности в раз-



лични висши училища, свързани пряко или косвено с климата, опазването на околната среда и намаляването на въздействието на човечеството върху нея. Ще бъдат засегнати и интердисциплинарни теми и изследвания, тъй като всички елементи на околната среда са свързани помежду си и влизат в сложни взаимодействия в условията на климатични промени.

В рамките на конференцията със съдействието на фондация „Еврика“ ще бъде проведена и традиционната Младежка научна сесия за ученици и студенти на тема „Физика, околна среда и климатични промени“, Национален конкурс за есе на тема „Физика, физици и околна среда“, и национален фотоконкурс „Физика и климат“.

При официалното откриване на конференцията на 4 юни в Община Варна ще бъдат връчени и наградите за учители по физика „Акад. Матей Матеев“ на международната фондация „Св. св. Кирил и Методий“ за педагози с най-голям принос за откриването и развитието на млади таланти в областта на физиката и астрономията и за постижения при създаване на условия за най-подходяща учебна среда. В рамките на конференцията ще бъде проведена дискусия на тема „Климатичните промени в образованието по физика“. **АЗ-БУКИ**

Състезания по грамотност на Базара на книгата

В 15-ото издание на столичния Пролетен базар на книгата ще участват над 130 издатели от цялата страна. Редки и за първи път издадени творби ще могат да се видят сред повече от 15 000 заглавия в парка пред НДК на площ от 1500 кв. м в 60 шатри.

Базарът се открива на 30 май пред НДК и ще продължи до 5 юни. Предвидена е богата съпътстваща културна програма с над 100 събития. Това са премиери на нови книги, срещи с автори, преводачи, дискусии, игри за децата, състезания по грамотност,

литературни четения и др.

Акцент на тазгодишния базар, посветен на грамотността, ще бъде петият Софийски международен литературен фестивал за деца и младежи. Той ще се проведе на самостоятелна сцена с програма, която да повиши интереса на младите хора към литературата и четенето. Предстоят много срещи с чуждестранни и български автори, творчески работилници – за илюстрации, поезия в рима, приказки и много други събития, които да събудят детското любопитство. **АЗ-БУКИ**

Приветствие...

От стр. 1

Най-добрият начин да предвидиш бъдещето, е да го създадеш. Всеотдайният труд на българските учени потвърждава тази сентенция на световноизвестния икономист Питър Дракър. Уважаеми колеги, Вашите вечно търсещи умове, упорство и постоянство разширяват границите на човешкото познание и правят живота ни по-добър. Благодарим Ви! Признателни сме Ви и за това, че вдъхновявате младите хора да поемат по вълнуващия път на науката.

Поздравявам всички продължители на светлата мисия на Първоучителите за съхраняване и разпространяване на българския език, българската култура, духовност и традиция. Докато Ви има, ще я има и България, защото „народността не пада там, дето знанието живее!“.

Честит празник!



Снимка Пресцентър – Столична община

Кметът на София Йорданка Фандъкова заедно с посланиците на САЩ – Н.Пр. Херо Мустафа, на Румъния – Н.Пр. Бръндуша Йоана Предееску, представители на посолството на Германия, председателя на организацията на евреите в България „Шалом“ д-р Александър Оскар дадоха начало на инициативата за почистване на надписи на езика на омразата в София. Столичната община заедно с еврейската общност, организацията на евреите „Шалом“ и други неправителствени и духовни организации подписаха манифест „Заедно срещу езика на омразата“ и почистиха места на три локации в града

Творчески и логически задачи на НВО в IV клас

Очаква се на изпитите по БЕЛ и математика да се явят 58 300 четвъртокласници в 1751 училища

Отново задачи, които изискват творчество и логическо мислене, са включени в тестовете на националното външно оценяване за IV клас на 26 и 27 май т.г., съобщават от МОН. Очаква се на изпитите по български език и литература в четвъртък и по математика в петък да се явят почти 58 300 четвъртокласници в 1751 училища.

Изпитите започват в 10 часа. Дните, в които се провеждат, са учебни. При необходимост всяко училище може да прави разместване в седмичното разписание, за да осигури по-добра организация. Около 17 000

квестори ще следят за реда и спокойното протичане на националното външно оценяване. Учениците пишат с черен химикал върху отделна бланка, която след това се сканира и оценява в електронна среда.

И тази година изпитът по БЕЛ е от три части. В първата децата трябва да се справят с аудиодиктовка с обем до 60 думи. Чрез нея се проверяват техните умения за прилагане на изучени правописни правила и за графическо оформяне на началото и края на изречението. Към диктовката четвъртокласниците ще решават 10 езикови задачи с

избираем отговор.

Втората част от изпита включва текст за четене с разбиране и 10 тестови задачи към него – с избираем и със свободен отговор. При отворените въпроси учениците трябва да дадат кратък отговор с цитат от текста или със свои думи.

Третата част е задача за създаване на собствен текст от няколко изречения, като учениците трябва да покажат умения за смислово единство, езикова свързаност на написаното и творческо и оригинално мислене.

При теста по математика също няма про-

мяна спрямо миналата година. Изпитът се състои от 25 задачи, 18 от които са с избираем отговор. Пет задачи изискват кратък свободен отговор. Има и текстова задача с практическа насоченост. От децата се очаква да прилагат алгоритмите за събиране, изваждане, умножение и деление, да работят с мерните единици, да познават геометричните фигури и техните елементи, да описват ситуации от реалния свят с математически модели.

Максималният брой точки на всеки изпит е 100. Той се преобразува в оценка. **АЗ-БУКИ**

Засилваме кооперирането...

От стр. 1

В сферата на приложимост влизат космическите изследвания, астрономията, астрофизиката, изследвания за наблюдение на Земята за практически цели, като например опазване на околната среда, метеорология, геодезия, телекомуникации, микронавигация, космическа биология и медицина, образование.

В рамките на следващия месец предстои подписването на харта, в която са описани всички финансови и тръжни процедури. Очаква се на 4 юли отварянето на новата тръжна процедура,

насочена само към български участници. Крайната дата за подаването на проектни предложения е 29 август 2022 г., съобщиха пред Комисията Мария Тодорова от Министерството на иновациите и растежа.

В Парламентарната комисия започна и обсъждането на второ четене на промените в Закона за висшето образование, които предвиждат възможности за съвместно обучение на студенти от две или повече висши училища, както и за обучение и защита на докторска степен чрез работа по научноизследователски проект.

Бяха подкрепени предложения на народни представители методиката за определянето на висшите училища като изследователски да се определя с акт на Министерския съвет. Освен това се дава възможност подготовката за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ при изпълнението на научноизследователски проект да не прекъсва при негово прекратяване, а да продължи, ако средствата за финансирането му се осигурят от други източници, в това число и от бюджета на висшето училище. **АЗ-БУКИ**

Наесен с актуализирани учебни програми

Ще предложи промени в Закона за висше образование за атестирането на преподавателите, заяви министър Денков

Учебните програми ще бъдат актуализирани за началото на новата учебна година. Това заяви министърът на образованието и науката акад. Николай Денков пред БНТ. По думите му нови учебници ще отнемат повече време.

Министърът подчерта, че прегледът на учебните програми вече е към края си. „Ще използваме лятото, за да ги променим, така че съдържателно да имаме това, което трябва да залегне в учебниците. Успоредно развиваме и средствата – електронния облак с безплатни ресурси и квалификациите на учителите, за да могат да ги използват“, обясни акад. Денков. По повод проучванията на МОН относно учебниците той коментира, че като проблем се очертава несъгласуването на материала с възрастта на децата. В много случаи учители и ученици казват, че съдържанието не е ясно подбрано и е поднесено на неподходящ за децата академичен стил. Те често не разбират защо се учи едно или друго нещо, и това намалява мотивацията им. А в много случаи децата се загубват при прехода от интегрални предмети към отделни дисциплини.

„Този академичен стил затруднява и децата,

и учителите, и родителите. Затова в прегледа на програмите водещи са учителите, за да преценят кое е разбираемо, кое не е, в коя възраст могат децата да го осъзнаят, как да се свърже един предмет с друг“, подчерта акад. Денков.

Той допълни, че трябва да се осигурят повече материали на по-високо ниво за всички деца. И най-бързият път за това са електронните ресурси. Затова и приоритетно е стартирано изграждането на електронната платформа, която от 15 септември би трябвало да е достъпна за всички ученици.

„Материалът, който се преподава в училище, трябва да бъде разбираем за всички деца, които полагат усилия“, обясни министърът. Според него целта е да се наблегне на това, което развива уменията – да мислиш, да формулираш тези, да ги защитиш и представиш по съответния начин. „Идеята е не да се опрости материалът, а да се промени целта на самото образование“, категоричен е министър Денков.

„Ще видим как ще завърши дискусиата със социалните партньори относно промяна в началото и продължителността на учебната година. За мен приоритет е какво е най-

полезно за децата. Аргументите, които чувам против започването на учебната година по-рано, са неубедителни. Може ли да бъде по-важно лятното море за тях от това, че учат месеци по-малко от своите връстници в други държави. Как ще бъдат конкурентни?“, отбеляза министърът на образованието и науката.

Лансираните към момента промени предвиждат начало на учебната година на 7 септември, като дните от тази седмица повече се използват за един по-ритмичен цикъл учене – ваканция. Предвиждат се допълнително и две седмици в края на I до VI клас за затвърдяване на материала, за проектно обучение, за излизане сред природата. Така от I до III клас децата ще учат до 15 юни, а от IV до VI клас да са до 30 юни.

Пред БТВ министър Денков обяви, че около 5%, или близо 44 хил. деца, не посещават образователните институции. „В редица общности няма усещането, че образованието е нещо, което ще даде на децата им по-добро бъдеще. Там борбата е да разберат, че образованието и успехът в живота са свързани. И усилията на учителите и директорите са огромни. Там, където

има подход и система, те успяват“, коментира той.

Заплатите на педагозите в средното образование за следващата календарна година със сигурност ще бъдат актуализирани, анонсира министър Денков. Целта е те да се поддържат на ниво 125% от средната работна заплата. По думите му към момента няма проблем с покриването на режийни разходи на образователните институции. За актуализацията на бюджета ще се направи преглед на настоящата ситуация, така че да се осигурят средства за новата учебна година.

По отношение на висшите училища министър Денков заяви, че бюджетът за висше образование е увеличен с 10% тази година. Пред БТВ той обясни, че ще има промяна в бюджета за тази година, в който отпускането на допълнителни 20 млн. лв. на държавните висши училища е обвързано с промяна на правилниците им съобразно новите критерии и методика за атестиране на академичния състав, предложени с решение на МС. „В същото време, ще предложи промени в Закона за висше образование, където е мястото на такава реформа“, каза министърът. **АЗБЪКЪТ**

Кампания на Института за български език – БАН, и в. „Аз-буки“



Оцеляли или оцелели

Кристияна СИМЕОНОВА*

Както знаем, променливото *Я* произхожда от старобългарската ятова гласна, която се е произнасяла като широко *Е*. В историческия развой на българския език в повечето български диалекти на изток на нейно място се изговаря или *Е*, или *А* с мекост на предходната съгласна, което означаваме с буква *Я*. Различната рефлексия на старобългарската ятова гласна е исторически звуков закон, но последиците от него и до днес създават проблеми в българския правопис и правоговор.

Доста колебания се наблюдават при изписването и изговора на множествено число на минали страдателни причастия, завършващи на *-н* и *-т*. Например: *нагрят* – мн. ч. **нагряти* и *нагрети*; *изпът* – мн. ч. **изпъти* и *изпети*; *засят* – мн. ч. **засяти* и *засети*; *заят* – мн. ч. **заяти* и *залети*; *огрян* – мн. ч. **огряни* и *огрени*; *овладян* – мн. ч. **овладяни* и *овладени*; *спрян* – мн. ч. **спряни* и *спрени* и др. Точно същото е и положението при миналите деятелни причастия на *-л*. Например: *обгорял* – мн. ч. **обгоряли* и *обгорели*; *врял* – мн. ч. **вряли* и *врели*; *кипял* – мн. ч. **кипяли* и *кипели*; *намалял* – мн. ч. **намаляли* и *намалели*; *оцелял* – мн. ч. **оцеляли* и *оцелели* и др.

Примерите с грешно изписване на причастни форми са доста често срещани. Например: *Ако не се вземат мерки, не само България, но и други страни ще бъдат залети от бежанската вълна*; **Заялите* от наводнението площи ще трябва да се засяват отново; *И двамата обгорели при инцидента в завода работници са починали*; **При пожара бяха открити два обгоряли трупа*. Правилото е: ако следващата сричка съдържа гласна *Е* или гласна *И*, се пише *Е* (Официален правописен речник на българския език 2012, 15). И тъй като множественото число се образува с гласна *и*, правилните причастни форми за мн. ч. са с *е*: *залети, обгорели, оцелели, нагрети* и т. н.

*Д-р Кристияна Симеонова е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

Наградиха 25 млади учени от БАН



Снимка Пресцентър НС

25 млади изследователи от девет научни направления бяха отличени за постиженията си през изминалата година на тържествено събрание по повод 24 май в БАН. Председателят на Народното събрание Никола Минчев връчи наградите на победителите в конкурсите за млади учени до 35 години „Проф. Марин Дринов“ и наградите за най-млади учени до 30 години „Иван Евстратиев Гешов“ за 2021 г.

„Младите български учени трябва да имат възможност да се развиват и да се чувстват полезни и особено уважавани членове на обществото“, заяви в обръщение-

то си към младите изследователи Никола Минчев.

Председателят на парламента каза още, че приветства заявеното преди дни намерение от БАН, Министерството на образованието и науката и Министерството на иновациите и растежа да работят заедно чрез наука за бизнес. Той пожела на академичната общност успехи в научната и изследователска дейност и нестихващо желание за откриването на нови научни хоризонти.

На тържественото събрание в БАН присъстваха зам.-министърът на образованието и науката проф.

Генка Петрова-Ташкова, зам.-министърът на иновациите и растежа Карина Ангелиева, представители на академичните среди, учени и др.

В общото пространство на духа с други европейски народи имаме „мисия да опазим чрез словото паметта на светите братя Кирил и Методий, които въпреки политическите превратности не трябва да ни противопоставят, а да ни свързват и обличават“, заяви по време на церемонията зам.-председателят на БАН чл.-кор. Стефан Хаджитодоров.

Акад. Владимир Зарев представи пред гостите академичната лекция „За празника – 24 май“. **АЗБЪКЪТ**

Най-малко 1724 лв. заплата за директорите

Минималната основна месечна заплата на директор в средното образование става 1724 лв. със задна дата от 1 април т.г. Увеличението на възнагражденията в образователната система с 12,3% от началото на миналия месец вече е в сила и за ръководителите на образователните институции. Това стана след актуализиране правилата за определяне на заплатите на директорите на общинските и държавните училища, на центровете за специална образователна подкрепа, на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващо образование, на центровете за подкрепа на личностното развитие, на астрономическите обсерватории и планетариуми, на Държавния логопедичен център и на Националния дворец на децата.

Повишени са и добавките за организация и контрол на заниманията по интереси. Сумата става 25 лв. за училища с до 10 групи, 38 лв. при 11 до 20 групи, а при над

20 групи – 50 лв. месечно за периода 1 април – 31 декември 2022 г.

Увеличава се и максималният годишен размер на допълнителното трудово възнаграждение, което може да получи един директор за официални празници или за началото на учебната година – от 2800 на 3100 лв. общо за календарна година. В края на годината се допуска еднократен бонус, който от 2000 лв. се вдига на 2200 лв. Конкретните суми са обвързани със средните размери на съответните допълнителни възнаграждения на персонала в институцията, увеличен с коефициент 1,5.

Повишава се броят на работните дни в учебно време от 10 на 15 годишно, в които директорите могат да бъдат в служебен отпуск или командировка за изпълнение на трудовите им задължения извън населеното място на постоянната им работа. В тях не влизат дните за квалификация и командировки. **АЗБЪКЪТ**

Още два университета към мрежата на УНСС

Още два университета от Испания и Финландия се присъединяват към европейския университетски алианс ENGAGE.EU, създаден през 2020 г. от 7 висши училища в областта на икономиката и социалните науки с над 100 000 студенти, сред които е и българският Университет за национално и световно стопанство. Координатор на мрежата е Университетът на Манхайм, Германия. Останалите членове са Норвежкото бизнес училище – Берген, Норвегия; Университетът на Тилбург, Нидерландия; Икономическият университет – Виена, Австрия; Университетът



LUISS Guido Carli в Рим, Италия; Университетът Тулуза 1 Капитол, Франция, и българският УНСС.

На 26 май УНСС е домакин на първата международна годишна конференция на ENGAGE.EU на тема „Ролята на университетите в зеления и цифровия преход“. Специален гост на събитието е българският еврокомисар Мария Габриел, която ще участва в официалната церемония по подписването на договора за разширяване на ENGAGE.EU. Тя ще запознае ректорите на деветте университета от европей-

ския алианс с новата стратегия за висшето образование в Европа, увеличаването на европейските университетски алианси и тяхната роля, както и със създаването на обща система за признаване на приравняването на дипломите.

Университетите заемат уникалната позиция на кръстопът на образованието, науката и иновациите в полза на обществото. За да се постигнат целите на екологичния и цифровия преход, е необходимо да има ориентирано към бъдещето образование, наука и иновации в тясно сътрудничество с индустрията. Интердисциплинарният подход, насочен към новото поколение новатори, намирането на конкретни решения на предизвикателствата са в центъра на Европейската стратегия за университетите.

През следващите месеци ще бъдат публикувани пилотни покани за проучване възможностите за правен статут на университетските алианси и европейска диплома във висшето образование.

В НЯКОЛКО РЕДА

ИЗЛЪЧЕНИ СА ПОБЕДИТЕЛИТЕ НА МЛАДЕЖКАТА награда „Карл Велики“ за 2022 г., съобщават от ЕП. Първа награда печели проектът „Оркестър без граници“ от Португалия, който насърчава сътрудничеството между млади музикални таланти от Испания и Португалия с цел намаляване на социалните и културните неравенства. Второто място е за чешкия проект „Политика (не само) за младите“, който цели да даде платформа на млади политици от целия политически спектър за дебат относно политиката, демокрацията и правата на човека. Третият приз е за германската инициатива „Украински ритми – Европейска публична сфера“, реализирана от неправителствената организация Demoscopy International. Проектът се провежда от април до октомври 2021 г. и събра хора от 36 страни за онлайн дискусия за демокрацията, политиката за развитие и европейската интеграция с акцент върху отношенията между ЕС и Украйна. Първата награда в конкурса е 7500 евро, втората е 5000 евро, а третата – 2500 евро.

БЪЛГАРСКОТО ИНФОРМАЦИОННО БЮРО по програма „Творческа Европа“ започва нов формат – Creative Europe Camp. Това е мобилен офис, който ще обикаля из страната за срещи, консултации и разпространение на информация за Програмата. С него екипът си поставя за цел да бъде по-близо до публиката и потенциалните бенефициенти на „Творческа Европа“. Пътуваният формат ще гостува на интересни летни културни фестивали и събития в различни точки на България, между които „Реките на Русе“, A to Jazz и Sofia Swing Dance Festival, и ще включва разнообразие от възможности за срещи и консултации с български творци, които искат да се възползват от възможностите за финансиране по европейската програма.

НА 14 ЮНИ ЩЕ СЕ ПРОВЕДЕ ИНФОРМАЦИОНЕН ДЕН за иноватори и стартиращи компании, които работят в сферата на пробивните технологии и искат да подадат предложение за финансиране от Европейския съвет за иновации (ЕСИ). Срокът за подготвянето и подаването на проектите е 5 октомври 2022 г. Целта е да се изберат 100 от най-обещаващите стартиращи предприятия в сферата на пробивните технологии, за да се финансира тяхното разрастване. По време на информационния ден ще бъдат дадени подробности за сроковете, условията за кандидатстване, критериите за оценяване и ще бъдат дадени отговори на всички останали въпроси на кандидатите.

15 000 учащи ще трупат опит в чужбина

33 общи проекта изпълняват България и Северна Македония по „Еразъм +“

Страница на Антоанета НАЙДЕНОВА

Около 15 000 ученици, студенти, учители, университетски преподаватели и младежи ще имат възможност за обучение или стаж по европейските програми „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ през тази година. Някои ще трупат знания и опит в чуждестранни училища и университети. Други ще обменят добри практики с европейски колеги, ще участват в международни събития или ще опознават ЕС.

Над 54 млн. евро е бюджетът на програмата „Еразъм+“ за България за 2022 г. По програма „Европейски корпус за солидарност“ страната ни получава близо 3 млн. евро. Това е увеличение съответно с 30% и с 10% в сравнение с предходната година.

Повече от 46 млн. евро от средствата по „Еразъм+“ са за дейности в сферата на об-

разованието и обучението, а останалите са в сектор „Младеж“. Почти 80% от бюджета са предвидени за финансиране на дейности за мобилност, около 17% са за партньорства за сътрудничество и малки партньорства, останалите около 3% са за дейности за обучение и сътрудничество.

С над 150 хил. евро ще се даде възможност на 18-годишните млади хора да пътуват безплатно и да опознават европейските страни в рамките на инициативата „Открий ЕС“ (DiscoverEU). Преди дни обявиха новите 35 000 младежи, избрани за пътуване в Европа от тазгодишното издание на DiscoverEU. 461 от тях са от България и ще получат карта за безплатно пътуване с влак до избраната от тях дестинация в Европа и нова карта за отстъпки за настаняване, културни дейности и публичен транспорт. Следващата покана за кандидатстване ще бъде обявена през октомври.

До началото на октомври ще бъде отправена покана за кандидатстване с проектни предложения за мобилност и парт-

ньорства в сектор „Младеж“, проекти за малки партньорства в сектори: „Образование за възрастни“, „Училищно образование“, „Професионално образование“ и за „Солидарност“ по програма „Европейски корпус за солидарност“.

„33 общи проекта за мобилност и формиране на екологично мислене изпълняват България и Северна Македония по програма „Еразъм+“. Целта е да засилим диалога на младежите от двете страни – България и Северна Македония, за да бъде сътрудничеството ни полезно.“ Това заяви Михаил Балабанов – изпълнителен директор на Центъра за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР), на международна конференция „Зелен Еразъм“ в Сандански. На форума, представители от двете държави споделят интересни и полезни училищни практики. Балабанов съобщи, че от българска страна има подадени 158 проектни предложения до ЦРЧР за съвместни партньорства със Северна Македония на стойност около 9 млн. евро. Най-голям е интересът към сектор „Младеж“.

Към момента има одобрени 33 проекта, които се изпълняват успешно от двете страни.

„Оставихме настрана политическия контекст и разговорът помежду ни беше как да си помогнем в обмена на добри практики. Европа трябва да стане първият зелен континент, но за да се случи това трябва да променим потребителското си поведение“, заяви, от своя страна, Марко Георгиевски – изпълнителен директор на Националната агенция за европейски образователни програми и мобилност на Северна Македония.

В рамките на международния форум в Сандански се споделиха и много добри практики. Сред тях е проектът „Агробизнес – пътят, който води до успеха“, по който две групи с ученици от Струмица се обучават у нас на биоземеделие и нови биотехнологии в животновъдството.

Участниците във форума се обединиха около идеята, че учителите са тези, които могат да насърчават екологичното мислене с различни инициативи.

В международен форум за българското културно наследство и лингвистика „България за променящото се бъдеще на Европа“, участва еврокомисар Мария Габриел в Университета „Ка Фоскари“ във Венеция. Посрещнаха я проф. Илияна Кръпкова – ръководител на секция „Изследвания върху Източна Европа“, и ректорът на Университета Тициана Липиело. Габриел подчерта делото на Кирил и Методий за културното и езиковото разнообразие на Европа със създаването на буквите, на които пишат и четат 300 млн. души



Снимка: ЕК

21 педагози с приз „Учител на годината“

*Въпреки дигитализацията нищо
не може да замени преподавателите*



Снимка СБУ

Наградените учители получиха правото да участват в специализация в Румъния тази есен

В навечерието на 24 май за 25-а поредна година Синдикатът на българските учители към КНСБ организира националния конкурс „Учител на годината“. В заключителния етап са номинирани над 90 учители и директори на училища. На първите места в десетте категории експертното жури отличи 21 от тях, а останалите получиха специалната награда на председателя на СБУ Янка Такева.

Наградите в отделните категории връчиха министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, заместникът му Мария Гайдарова, зам.-министърът на труда инж. Иван Кръстев, вицепрезидентът на КНСБ Даниела Алексиева, столичният кмет Йорданка Фандъкова и др.

„Колкото и да говорим за дигитализация, нищо не може да замести българския учител, нищо не може да се случи без него. Дадохме всичко от себе си, за да може нашите деца да се представят добре на матурите.

*Знам какво прави
и какви усилия полага
българският
учител“,*

подчерта Янка Такева.

В направление „Предучилищно възпитание и подготовка“ са отличени Сълзица Димитрова – старши учител в столичната 136. ДГ „Славия“, и Теодора Трайкова – старши учител в ДГ „Десислава“, Пловдив. А в категория „Начално образование“ призвори са Даниела Станева – главен учител, начален етап в СУ с преподаване на немски език „Фридрих Шилер“, Русе, и Ивелина Стефанова – старши учител начален етап в ОУ „Бачо Киро“, Велико Търново.

Награди в направление „Хуманитарно“ получават д-р Атанаска Методиева – старши учител по БЕЛ в СУ „Св. св. Кирил и

Методий“, Радомир; Димитър Димитров – старши учител по философия в СУ „Св. Климент Охридски“, Добрич, и д-р Семра Неждет – старши учител по география в СУ „Васил Левски“, Дулово.

Отличия в направление „Природо-математическо“ получават Димитринка Калчева – старши учител по физика в ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“, Габрово; Роза Кръстева-Попова – старши учител по биология в СУ „Николай Катранов“, Свищов, и Теодора Цветанова – старши учител по биология и химия в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Габровница, Монтана.

Наградите в направление „Изкуства и спорт“ отиват при Белла Хараламбова – старши учител по музика в Националното училище по изкуства „Панайот Пипков“, Плевен, и Валентина Караиванова – старши учител по физическо възпитание и спорт в Центъра за подкрепа за личностно развитие – ОДК, Велико Търново.

В направление „Професионално образование“ отличието е за Ивайло Карадачки – старши учител в Професионалната гимназия по икономика и мениджмънт „Йордан Захариев“, Кюстендил.

Три са призьорите в направление „Директори и заместник-директори“: д-р Емилия Лазарова – директор на Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън“, София; Ирена Коцева – директор на ОУ „Митрополит Авксентий Велешки“, Самоков, и Петя Кочкова-Бенчева – директор на ОУ „Никола Йонков Вапцаров“, Ботевград.

В направление „Възпитателна работа, извънкласни и извънучилищни дейности, училищни психолози и педагогически съветници“ е отличена Дарина Влайкова – главен учител по география и предприемачество в Езикова гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“, Хасково.

Наградите от направление „Млади учители“ отиват при Де-

сислава Димова – старши учител по информационни технологии в ОУ „Николай Петрини“, Ямбол; Полина Божикова, учител по физическо възпитание и спорт в 55. СУ „Петко Каравелов“, София, и Теодора Агопян – учител в ДГ „Ян Библия“, Силистра.

Призът от направление „Учители наставници“ е за Геновева Атанасова – старши учител, начален етап, в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Смилян, община Смолян.

Всички учители, достигнали до финалния кръг на Конкурса, тази година получиха парични ваучери и правото да участват в специализация през есента в Румъния. **АЗБУКЪТ**

Йорданка Фандъкова връчи 79 награди

В навечерието на 24 май Столичната община организира церемония и награди 79 учители и директори за постижения в сферата на образованието и постигнати резултати през годината. Призове са учредени по идея на кмета Йорданка Фандъкова и се дават за 15-а поредна година.

На церемонията присъстваха министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, директорът на РУО – София-град, Ваня Кастрева, и председателят на Синдиката на българските учители Янка Такева, районни кметове и общински съветници.

„Наред с инвестициите в образователната инфраструктура, в детски градини и училищни сгради и модернизацията, която е основна наша задача, вярвам, че трябва да покажем уважението си и да дадем своя принос за издигане престижа на учителската професия – каза

кметът Фандъкова по време на церемонията. Тя добави още, че вярва, че добрите резултати в училищата се получават, когато се работи в екип, с взаимно уважение. Като ключово за успеха столичният кмет отбеляза и партньорството в училищната общност между учители, ученици, родители и институции.

Йорданка Фандъкова връчи и Специалната награда за цялостен принос и значими резултати в областта на предучилищното и училищното образование, както и за постижения в творческата работа за развитието на таланти деца. Специалната награда получи директорът на ДГ № 117 „Надежда“ Мария Врачева, директорът на 122. ИОУ „Николай Лилиев“ Ивета Германова и директорът на Центъра за изкуства, култура и образование „София“ Мариана Тафрова. **АЗБУКЪТ**

Присъдиха отличията „Стоян Михайловски“

Носителите на наградата „Стоян Михайловски“ за 2022 г. за особени заслуги в областта на просветното, културното и синдикалното дело избра синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“.

В категория „Начално образование“ отличието се присъжда на Румяна Профирова от ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Кърджали. За основно образование призът е за Малина Тодорова от СУ „Христо Ботев“ – Враца, а за средно – за Ивелин Илиев от СУ „Васил Левски“, Дулово.

В категорията „Заместник-директор основно образование“ наградата отива при Татяна Алексиева от Първо ОУ „Н.И. Вапцаров“ – Берковица,

а в тази за средно образование – при инж. Камелия Стоянова от ПП „ЕЕ, Пловдив“.

Поощрителната награда за млад учител се връчва на Марина Кунчева от 129. ОУ „Антим I“ – София.

Тази година наградата „Стоян Михайловски“ на името на създателя на химна „Върви, народе възродени...“ ще се връчи за десети път на 7 юли 2022 г. На церемонията ще бъдат раздадени и награди за „Образователен вдъхновител“, „Синдикален вдъхновител“ и „Отлично социално партньорство“.

По случай 24 май пък 23 изявени учители синдикалисти получиха грамота „Неофит Рилски“. **АЗБУКЪТ**

Националният инспекторат по образованието (НИО) успешно реализира своя първи проект по програма „Еразъм+“, ключова дейност 1, № 2020-1-BG-KA104-078627

„Качествена подготовка и позитивно взаимодействие в процеса на инспектиране“.

Българските инспектори бяха част от екипите за инспекция на училища в Нидерландия, Естония и Италия. Проведени бяха работни срещи с инспектори за различните етапи на образованието и видовете училища, споделена бе информация за процесите на външна оценка и осигуряването на качеството на образованието в приемащите страни.

Партньорите по проекта обмениха актуална информация за организацията и провеждането на инспекции във всяка от страните, използваните инструменти и мерките за повишаване на ефективността на инспектиращите екипи. Интерес предизвика използваната от НИО електронна система за управление на инспектирането, както и прилаганите модели на инспекция, вкл. и в електронна среда. Участниците в мобилностите събраха своите впечатления в сборник, който ще бъде отправна точка за адаптиране на работещи модели в инспектирането и обучението за външен инспектор, провеждани от НИО.

Представянето на резултатите от проекта ще бъде на 31 май 2022 г. от 10.00 ч.

в заседателната зала на Националния център за информация и документация, бул. „Г. М. Димитров“ № 52 А, ет. 2, София.



„ПРОЕКТ

№ 2020-1-BG01-KA104-078627
„КАЧЕСТВЕНА ПОДГОТОВКА И ПОЗИТИВНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В ПРОЦЕСА НА ИНСПЕКТИРАНЕ“,
ПРОГРАМА ЕРАЗЪМ +,
КЛЮЧОВА ДЕЙНОСТ,
„ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ВЪЗРАСТНИ“



Финансирано от
Европейския съюз

Адрес: 1797 София, бул. „Д-р Г. М. Димитров“ № 52Б
тел.: +3592 424 1180; e-mail: info@nio.government.bg
Web: https://nio.government.bg/

Изпълнен с празнични събития и инициативи по случай 100-годишния юбилей е последният месец за Финансово-стопанската професионална гимназия „Васил Левски“ в Монтана. „Най-впечатляващи са резултатите от конкурса за изработване на родословно дърво „Фамилия икономисти“, които са завършили гимназията – разказва директорът на ФСПГ Веселка Иванова. – Първо, защото в него се включиха повече ученици, отколкото очаквахме. И второ, защото сме приятно изненадани, че имаме толкова много възпитаници, които са продължили традициите в семейството. Оказва се, че имаме ученици с по 10, 12 и повече членове на семейството, които са завършили през годините нашата гимназия. Някои от участниците леко са избягали от фокуса на заданието и са включили в родословното дърво и доста членове от фамилията, които са били служители на гимназията – счетоводители, учители и т.н., което също говори за приемственост, така че и част от тях ще получат поощрителна награда.“



Финансово-стопанската професионална гимназия в Монтана отбелязва вековния си юбилей с внушително тържество и добро настроение

Тони КИРИЛОВА

Отбелязването на годишнината започва с дарителската кампания „100 години – 100 книги“ на Международния ден на книгата и авторското право. Последва спортен празник с надпревари по бадминтон, волейбол, футбол, баскетбол, лека атлетика и тенис. След това ученици на гимназията засадиха 100 брезички в централната част на града със съдействието на „гората.бг“. Празничното тържество се проведе в Деня на светите братя Кирил и Методий в сградата на Драматичния театър „Драгомир Асенов“ в присъствието на кмета на Монтана Златко Живков, областния управител инж. Ванина Ведица, началника на РУО – Монтана, Трайка Трайкова и много институции, учебни заведения и фирми партньори на училището.

„За нас това е знак за признание, още повече, когато кметът Златко Живков, каза че целият му финансово-счетоводен отдел и множество директори на дирекции са възпитаници на нашата гимназия. Същото се отнася и за фирмите, с които си партнираме, така че школата ни е на ниво“, споделя моята събеседничка. За доброто настроение на гостите допринеся и ансамбъл „Чинари“.

Училището продължава празничния маратон с изложба на снимките от конкурса „Най-весело училищно селфи“. Победителите са избрани според броя на харесванията в социалните мрежи. На 13 май изпращат юбилейния випуск 2022 с капсула на времето „100 послания за бъдещето“.

Общо 370 са учениците в училището, а за тяхното обучение се грижат 35 учители.

Финансово-стопанската гимназия в Монтана е едно от първите професионални училища в Северозападна България, открито през 1921 г. с решение на Министерството на търговията, промишлеността и труда като Нисше училище за търговия и кооперативно дело. В него преподават предприемчиви педагози и творци, които ут-

Да създадеш фамилии от икономисти

Учениците от Финансово-стопанската професионална гимназия „Васил Левски“ в Монтана засадиха 100 брезички по случай вековния юбилей на училището



Веселка Иванова,
директор

върждават икономическата просвета в региона. Всяка година Търговското училище съвместно с търговското съсловие празнуват Никулден – Ден на търговията в цяла България.

От 1947 г. училището приема за свой патрон Васил Левски – име, което носи и до днес. След демократичните промени е едно от петте пилотни в България, които внедряват и мултиплицират модерното европейско икономическо образование. За учебната 1995/1996 г. с решение на МОН Техникумът по икономика е утвърден да работи по българо-австрийски образователен проект. Приет е първият випуск „Икономика и мениджмънт“. Обучението се извършва по специален учебен план на модул принцип и одобрени от МОН учебни програми.

За следващата 2022/2023 учебна година гимназията е заложила прием по 4 специалности. На първо място е именно „Икономика и мениджмънт“ – традиционна за училището, утвърдена и харесвана както от учениците, така и от родителите. В нея

обикновено постъпват амбициозни деца с хъс, които се издвигат успешно на всякакви състезания и олимпиади. През миналата година техният ученик Андрей Колев завършва с пълно отличие, включително и на ДЗИ, и получава една от малкото национални дипломи. „Кое-то за нас е огромна гордост – казва Веселка Иванова. – Имаме и призови от тази специалност в националните състезания по счетоводство. Освен учениците, които са в специалност „Счетоводство“ в IX клас, имаме сериозна школа от преподаватели по счетоводство, които усърдно подготвят учениците и от другите паралелки по тази учебна дисциплина. Защото знаем, че рано или късно, всеки икономист следва да се прояви и като счетоводител. Много харесваме тази специалност, аз самата преподавам счетоводство. Но някак си родителите и учениците не я разбират и често я асоциират с математика. А при нея не става дума за висш пилотаж в математиката, а по-скоро за логика и сметки.“

Другите три специалности от новия прием са „Банково дело“, „Организация на туризма и свободното време“ – също много харесвана от учениците, и „Съдебна администрация“. ФСПГ е една от малкото гимназии, които предлагат прием по „Съдебна администрация“, защото е сравнително нова специалност. Създадена е по желание на Националното сдружение на съдебните служители поради недостиг на кадри. Училището си партнира с Административния и с Окръжния съд в Монтана,

които им оказват подкрепа за приема и ги правят част от множество свои събития.

„Преди две години направихме паралелка „Съдебна администрация“ и сега обявяваме пак прием по нея – обяснява директорката. – Редуваме специалностите, за да не се насища пазарът на труда с едни и същи специалисти. Учениците ни заемат челни позиции и когато участват в панаира на учебно-тренировъчните фирми – ТФ ФЕСТ, част от националните изяви от Календара на МОН. За съжаление, последните три години Панаирът се провежда онлайн. Но въпреки това протича много стегнато и добре организирано – канали, чрез които могат да си комуникират учениците. Има и външни посетители, които могат да се регистрират и да пазаруват от учениците. Всичко е базирано на реалния модел на една фирма, само че парите, с които боравят, не са истински. В последните години нямаме случаи да не сме отличени в някоя от категориите. През 2022 г. също спечелихме две награди – за рекламни материали и за Instagram профил. Една от учебно-тренировъчните фирми – „Флайспорт“, си партнира с фирма за летателен спорт, която се намира в село на около 10 км от Монтана. Така децата се докосват и до реална работна среда и са много активни и мотивирани.“

Две са учебно-тренировъчните фирми в гимназията, имат и две учебно-тренировъчни банки.

От тази година ФСПГ е в списъка на иновативните

училища. По спечеления проект изгражда учебно-тренировъчна митническа агенция, в която работят учениците от X клас от специалност „Митническа и данъчна администрация“. Оборудван е кабинет за нея и си партнира с Националната организация на митническите агенти (НОМА). А агенцията е по модел на Стопанската академия в Свищов – там са изградили първата подобна учебно-тренировъчна митническа агенция.

„Наша колега бяха силно впечатлени и решихме и ние да работим по този модел. За целта две учителки преминаха обучение, организирано от НОМА с председател доц. Момчил Антонов. Надяваме се да има приемственост от следващите ученици от VIII клас, които също се обучават в тази специалност. От НОМА ни посетиха и учениците са много впечатлени от всичко, което научиха за дейността на митниците. Очакваме и специализиран софтуер, за да могат да работят в реална работна среда. През учебната 2023/2024 година вероятно пак ще обявим прием по специалност „Митническа и данъчна администрация“, казва директорът.

Много от учениците на ФСПГ стават студенти, преди да са завършили. Гимназията има дългогодишно партньорство със Стопанската академия в Свищов и с УНСС в София. Техните ученици участват от XI клас в различни техни състезания и стават студенти още оттогава.

Училището работи по

програма „Еразъм+“ и миналата година техни възпитаници участват в няколко мобилности в Германия, Португалия и Испания, където провеждат практики. Гимназията участва и в проекта „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на МОН. По него закупува технически средства за педагогически специалисти и ученици за обезпечаване на образователния процес в условията на кризи. В училището са доставени 11 броя лаптопи за педагогически специалисти, 37 лаптопа за ученици и шкаф за зареждане на лаптопи.

ФСПГ си партнира с някои от най-големите работодатели на територията на Монтана, където учениците провеждат своите производствени практики.

Обикновено гимназията се представя добре на държавните зрелостни изпити и се класира в топ 3 по резултати в областта. Тази година нейните възпитаници на 100% са заявили желание на задължителните държавни квалификационни изпити да се възползват от новата възможност да защитават дипломни проекти. Предвид множеството консултации и усилия от страна на учителите, се очаква да се справят подобаващо. Онлайн обучението обаче е изпитание както за педагозите, така и за учениците. Ръководството на гимназията се надява то да не се отрази върху резултатите от ДЗИ по БЕЛ и останалите матури, които са избрали по желание техните възпитаници.

Подготвени за пазара на труда

Интерактивни дъски повишават интереса на учениците в ПГ по хранене и земеделие „Д. Менделеев“ – Лом

Стоян СТОЯНОВ

За да се промени професионалното образование, трябва да се променят изискванията за назначаване на работа. Необходими са законодателни промени, така че подобно на редица страни от ЕС да не можеш да упражняваш дадена професия, ако нямаш документ за това. Искаме качествено обслужване – например в магазина и в ресторанта, но там продължават да се назначават хора без познания и подготовка.

Това споделя пред „Аз-буки“ Захари Замфиров, директор на Професионалната гимназия по хранене и земеделие „Д. Менделеев“ – Лом. И добавя, че е важно на българския пазар на труда да се ценят издаваните от професионалните гимназии документи. „Това много ще помогне не само за професионалното образование в специалностите, в които обучаваме – бармани, сервитьори, готвачи и продавач консултанти, но и за други професии от сферата на услугите. Защото сега отива някой на двуседмичен курс и после започва да подстригва, да прави маникюр и да татуира“, отбелязва събеседникът ми.

По думите му, важна е и още една промяна – отношението на работодателите към техните служители. Заедно с неговите колеги и учениците виждат какво е то в други европейски държави по време на мобилностите по програма „Еразъм“.

„Само за месец, работейки в Брага, Португалия, например почти всички работодатели предложиха на нашите ученици да ги вземат на работа. А подобно различно отношение е стимул за възпитаниците ни, 90% от които са билингви от уязвими групи. В крайна сметка, може да се окаже, че подготвяме кадри, които се реализират не толкова на българския пазар, колкото отиват на европейския пазар на труда“, казва той.

Гимназията участва с проекти по програма „Еразъм“ от 2008 г. Досега има реализирани

9 мобилности на ученици и учители в редица държави

– Великобритания, Испания, Турция и Португалия. По време на стажовете там те усвояват нови знания и умения.

„От миналата година сме училище с акредитация по Европейската програма, което улеснява работата ни. След Брага през 2021 г. предстои мобилност в Малага, Испания. А догодина отново ще се върнем в Португалия. Включваме се във всякакви инициативи и дейности, които са свързани с специалностите ни и с професионална подготовка“, разказва още директорът Замфиров. Гимназията участва и в проект „Ученически практики“.

През настоящата учебна година в ПГХЗ „Д. Менделеев“ – Лом, се обучават 189 ученици.

Снимка ПГХЗ „Д. Менделеев“ – Лом



Възпитаниците на гимназията умеят да приготвят вкусна храна, както и красиво да я подреждат на масата



Захари Замфиров, директор

представител“ и „Ресторантьор“, по които

подготвят търсени от работодателите кадри в сферата на обслужването.

За 2023 г. обмислят замяна на първата професия с друга, по-привлекателна, от същото направление. Именно поради неатрактивност за младежите преди години отпадат паралелките по специалностите „Лозаро-винар“ и „Агроеколог“, макар регионът да е земеделски.

Колкото до партньорствата с бизнеса, директорът Замфиров казва, че поддържат контакти с почти всички работодатели в сферата на услугите в Лом и региона. На този етап не вижда възможност за предлагане на дуално обучение. За това е необходим стабилен партньор с дългогодишен и сериозен бизнес, който може да прогнозира в годините напред от какви кадри ще има необходимост.

„В последните две години направихме много ремонти на училищната база. Реновирахме санитарните помещения, физкультурния салон и спортни площадки. Изградихме отделен фитнес, площадка за шах на открито, игрища за плажен волейбол и за бадминтон. Подменихме и осветлението на училището. А тази година сменихме и всички чиновове, маси и столове в класните стаи“, изрежда директорът. Гимназията разполага и с учебен ресторант с голяма кухня и зала за сервиране. Следващата задача е обновяване на настилката на училищния двор.

Друга придобивка, която подобрява учебната среда, подпомага обучението и привлича учениците, е поставянето на интерактивни дъски в класните стаи. „Те помагат много в работата на колегите и променят интереса на децата.

Защото те са свикнали с подобни електронни устройства и са част от едно поколение, което по-лесно възприема информацията визуално“, казва директорът.

Екипът на гимназията се състои от 20 преподаватели. „В момента моята идея е подмладяване. Имам четирима преподаватели пред взимане на държавните изпити. Насърчаваме младите. Трудно е, но сме с най-високите заплати в общината и това ни прави атрактивни на пазара на труда“, споделя Замфиров, който от две години ръководи гимназията, която завършва и в която преподава вече 28 години. В екипа се държи и на квалификацията, като педагозите се включват в различни обучителни курсове.

Акцент в работата на учителите е и

приобщаването на децата от уязвими групи и със специални образователни потребности.

„Имаме назначен ресурсен учител, през годините с децата работят и специалисти от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование в Монтана. Но основната работа се пада на колегите учители. Може би най-големият успех е работата с другите ученици, които да приемат и да приобщат своите връстници със специални потребности. И те наистина помагат в работата с тях“, разказва директорът.

В заниманията по интереси преобладават групите за песни, танци и спорт. „Участваме в състезания на регионално и национално ниво, в благотворителни мероприятия. Нашите ученици много обичат изяви от всякакъв характер. Участват в различни конкурси и в спортни състезания по футбол, лека атлетика и тенис

на маса“, казва събеседникът ми. Възпитаниците на гимназията се включват и в регионалното състезание в Благоевград по професии в категориите за „Най-добър млад готвач“ и „Най-добър млад сервитьор“. Една от тях се класира за националния кръг в София в надпреварата за сервитьори.

„Участвахме и в инициатива на читалище „Постоянство“ – Лом, за преписване на „История славянобългарска“ във връзка с обявяването на 2022-ра за година на Паисий Хилендарски. Задачата бе посрещната с много ентузиазъм от учениците ни. Справиха се с отредените им страници само за два дни. В деня на библиотекаря – 11 май, на официална церемония препишет беше подарен на читалищната библиотека, а две наши ученички бяха отличени за работата си“, информира директорът. Отбелязва още, че училището участва и в Коледния базар със собствен щанд. Допринася и за провеждането на редица събития, организирани от Общината.

Професионалната гимназия се включва и в проекти, финансирани по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ и насочени към осигуряването на достъп до качествено образование и интегриране в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности. В техните рамки се осигурява допълнително обучение за учениците, обмяна на опит и добри практики с други образователни институции. А по една от тях се предвижда издаване на каталог и диск „Ромски и български ястия за общите ни празници и делници“.

„Не очаквам проблеми на предстоящите държавни зрелостни изпити, на които втората матура задължително ще бъде по професионална подготовка. Ще заложим на начина, по който досега възпитаниците ни са се явявали на тези изпити. Защото новите два варианта – тестове и защита на дипломна работа, на този етап не са най-подходящите за нашите ученици“, коментира още събеседникът ми.

В заключение казва, че близо 90% от възпитаниците на гимназията заминават зад граница след завършване на средното си образование. „Тук не става дума само за нашите ученици. Просто Северозападна България върви към Западна Европа. Част от тях работят по специалностите си, други избират друг път на реализация. Разбира се, има и наши ученици, които продължават образованието по специалността си – най-вече в Университета по хранителни технологии в Пловдив“, обобщава директорът на ПГХЗ – Лом.

А относно дебатите „за“ и „против“ мандатността на директорите е категоричен, че я подкрепя по принцип, но тя не бива да е самоцел. „Необходимо е атестиране и там, където колеги не се справят, да се потърси смяна. Но съм против въвеждането на самоцелна мандатност. Защото къде е гаранцията, че този, който те смени, ще се справи по-добре“, смята Замфиров.

Мост към поколенията

В чест на 90-годишнината от създаването на Начално училище „Христо Ботев“ в Плевен през цялата учебна година се провеждат множество инициативи – конкурси, изложби, празници, концерти. Издадена е и книга на училището, която разказва неговата история от създаването му през далечната 1932 г.

„Сред най-впечатляващите празнични събития е инициативата „Мост към поколенията“, когато събрахме наши настоящи и бивши възпитаници, учители и директори – разказва директорът на началното школо Цветелин Горанов. – Последва грандиозен концерт на вокална група „Ботевци пеят“ и формация „Жарава“, който завърши с празнична заря.

Кулминацията на честванията се проведе на 17 май, когато направихме тържествено шествие с ученици и учители, начело с гайдарския оркестър от Калофер и българския трибагреник. А участниците от нашия клуб „Млади възрожденци“ дефилираха, облечени в четнически униформи. Към шествието се присъединиха родители, гости, приятели на училището и граждани на Плевен. Шествието премина през пешеходната зона на града и доведе всички до НЧ „Съгласие 1869“, където се проведе тържественият юбилеен концерт с водещ Драгомир Драганов и участието на хор „Звъника“, ДГ „Кокиче“, балетно-театрална школа и спортен клуб „Спирит“, „Акордеомания – Джуниър“ от НУИ „Панайот Пипков“ – Плевен, и много други наши възпитаници и гости.“

Юбилеят на училището е уважен от областния управител на Плевен Иван Янчев, от кмета на общината Георг Спаргански, Албена Тотева – началник на РУО – Плевен, както и много други директори на образователни институции, почетни граждани, приятели и партньори на училището.

„Щастливи сме, че честванията по повод 90-ата годишнина на нашето училище се превърнаха в празник на града и на всички, които през годините са свързани и са били част от живота на училището“, казва Цветелин Горанов.

„Христо Ботев“ е най-голямо-

то начално училище в областта. В него се обучават над 430 ученици от I до IV клас. Екипът от професионалисти, отличната материална база и високите резултати на НВО през годините го правят предпочитано от родители и ученици.

Всяка класна стая разполага с мултимедия проектор, включително и в занималните, с възможност за онлайн изяснение на открити уроци. Всяко дете разполага с шкафче за дрехи и учебници. Има „зелена учебна класна стая“ и оранжерия, където учениците сами засяват и проследяват развитието на растенията в часовете по околна свят и човек и природа. Монтирани са шахматни маси за развлечение и отдих.

От тази учебна година училището е в списъка на иновативните и въвежда специално разработена „Програма за патриотично възпитание“. Целта е чрез нея да се формират базови компетентности у децата и да се изградят чувство за национална гордост, обич към традициите, миналото и постиженията на българския народ, уважение към държавните символи, задълбочено познаване на историята и културата на родното място и тяхното съхранение. И не на последно място – изграждане модел на поведение, насочен към уважение, толерантност и личностно израстване.

Коридорите на училището са аранжирани с картини с ключови моменти от българската история, както и с най-добрите творения на малките ученици според сезона и свързаните с него празници и обичаи. Често учениците са посрещани сутрин със звука на гайда, гъдулка или друг народен инструмент. Спазват се и се пресъздават българските обичаи и традиции, отбелязва се всяка важна историческа дата.

„Така у децата се възпитават патриотичен дух, чувство за национална гордост. Приучават се в любов към родината и българския фолклор“, категоричен е директорът. И добавя, че училището предлага не само качествено обучение на децата, но и ги възпитава в патриотизъм, както и в опазване на околната среда и естетически ценности.

Аз-буки

Учениците наблюдават с интерес атрактивни физически и химически опити, представени в рамките на Фестивала на науката в СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин



Снимка СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин

Да пробудиш любознание

Фестивал на науката провеждат в СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин

Стоян СТОЯНОВ

Интерактивни и образователни игри, програмиране на робот Photon и запознаване с LEGO роботи, творческа работилница за дизайн и конструиране, атрактивни физически и химически опити – това са част от дейностите във Фестивала на науката, организиран в СУ „Васил Левски“ в Елин Пелин. Първата подобна инициатива в общината събира деца, ученици, студенти, учени, кмета Ивайло Симеонов, представители на Минно-геоложкия университет „Свети Иван Рилски“ и на Техническия университет в София.

„Включиха се ученици от всички класове. Имахме гости и от две детски градини в Елин Пелин, както и колеги от НУ „Христо Ботев“. Един от фокусите на инициативата е да покажем на децата, че науката може да е и забавна“, коментира за „Аз-буки“ Мариета Христова, директор на СУ „В. Левски“ – Елин Пелин.

Идеята за Фестивала запалва и учители, и ученици. Първоначално трябва да се представят само физика, химия, биология и ИТ. Но се включват и учителите по история, география и математика. От месец в училището работи и Ученически съвет и учениците активно участват в организацията и провеждането на Фестивала.

В рамките на инициативата се организират работилници, в които участниците създават модел на самолет или пък сглобяват коли с реактивни двигатели. Има и игра на кодове. Голям интерес предизвикват и демонстрациите с новия 3D принтер на училището. Малки и големи навлизат в тайните на околния свят, като наблюдават безгръбначни под микроскоп или чрез интересни експерименти преоткриват процеси, благодарение на които организмите живеят. Учениците решават забавни задачи по математика, запознават се с науката археология и с това как се откриват метални артефакти.

Фестивалът среща учениците

с две групи студенти от Минно-геоложкия университет – екип по химия и група „Маркшайдерство и геодезия“, които показват възможностите на лазерните прибори в геодезията и геодезията. От Центъра за творческо обучение запознават гости и ръководители с метода учене чрез правене. Посетителите с интерес участват и в демонстрацията на Боян Милушев, който представя „Културното наследство на България“ с очила за виртуална реалност.

В директна онлайн връзка от ЦЕРН инж. Зорница Захаријева представя работата на Европейската организация за ядрени изследвания – най-голямата в света лаборатория по физика на елементарните частици и общност на учени от целия свят. Онлайн във Фестивала се включва и Свежина Димитрова, директор на Народната астрономическа обсерватория и планетариум „Николай Коперник“ – Варна.

„Друга цел на инициативата ни е да установим по-тесни контакти с външни за училищната система организации, като Центъра за творческо обучение и МГУ. С висшето училище ще сключим договор за сътрудничество, като наши ученици ще могат да ползват неговите лаборатории. Ще се обвърнем и към други университети, като например ТУ – София. Предстои да уточним детайлите и на съвместна работа с Природонаучния музей в столицата“, споделя още директорката. И добавя, че идеята е да отворят училището не само за децата, но и за колеги педагози, които да се запознаят с направеното и да споделят опит. „Да направим и кръгла маса за това как заедно можем да подобрим образованието в общината“, казва Христова.

В СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин, предлагат три профила след VII клас – „Предприемачески“, „Софтуерни и хардуерни науки“ и „Компютърен график“. През миналата година учениците от третия профил за първи път провеждат практики в реална работна среда в компании от бранша. „Много им хареса. А ние започнахме да използваме тех-

ните умения, като им възлагаме практически задачи“, отбелязва директорката. Промените в облика на училището и в обучението през последните години засилват интереса към него. През миналата година паралелките в VIII клас са препълнени, като не всички деца от града успяват да се класират. „Очаквам тази година това да се повтори. Но прием на четвърта паралелка ще ни изправи пред трудности заради материалната база“, казва Христова.

В момента училището очаква одобрение на иновация за въвеждане на STEM предмет от II клас, в който децата да изучават свързани в едно човек и природа и информационни технологии. Ще си имат и опитно поле.

„Идеята ни е да свържем иновацията и с изграждането на нов STEM кабинет. Вече разполагаме със създаден с наши средства малък STEM център за учениците от I – IV клас, като в него се развиват леко работилнички и се провеждат занимания по роботика. Надяваме се, че иновацията ще позволи до VII клас децата да се запознаят добре с различните науки и връзките между тях и да са по-наясно къде да продължат да се развиват“, обяснява Христова. Възпитаниците на училището, което от няколко години залага на развиването на дигиталните умения, се включват активно в международната седмица на програмирането Code Week.

Директорката Мариета Христова коментира още, че не смятат проведеният Фестивал на науката да остане еднократна инициатива. Напротив, обмислят той да се провежда всяка година, и то в продължение на няколко поредни дни. Вероятно ще проведат и Нощ на учения. Защото екипът на СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин, е убеден, че вдъхновяващото образование пробужда любознание у децата. Вярва, че съвременното училище се нуждае от вдъхновяващи истории, които да мотивират учениците, за да се докоснат до науката. И проведеният Фестивал на науките е началото на тяхната вдъхновяваща история.



Снимка НУ „Христо Ботев“ – Плевен

Празнично шествие из улиците на Плевен отбелязва 90-годишния юбилей на Начално училище „Христо Ботев“

„Питагор“ за трима млади и петима утвѐргени учени

Това е отличие за постиженията, които показват, че науката в България е жива, заяви министърът на образованието и науката акад. Николай Денков

В навечерието на 24 май осем учени бяха удостоени с наградата „Питагор“ за своите постижения и съществен принос за развитието на българската наука. Министерството на образованието и науката организира официална церемония по връчване на отличията за 14-а поредна година. Наградите бяха присъдени в три категории – „Науки за живота и медицината“, „Социални и хуманитарни науки“ и „Природни и инженерни науки“. За първи път във всяка от тях са отличени и млади, и утвѐргени учени. В тазгодишното издание на конкурса участваха 34 учени, от които авторитетно жури, съставено от предишни носители на Наградата, избчи номинираните и победителите. Негов председател е проф. Милен Георгиев от Института по микробиология на БАН, който през 2020 и 2021 г. е включен в първите 2% в годишната класация за цялостен научен принос на Университета Станфорд и е трикратен носител на наградата „Питагор“.



Снимка Пресцентър – МОН



Осемте учени, отличени с наградата „Питагор“ тази година, се снимаха за спомен с министъра на образованието и науката акад. Николай Денков

Антоанета НАЙДЕНОВА

Вече 14 години без прекъсване отличаваме постиженията на българските учени – каза министърът на образованието и науката акад. Николай Денков на церемонията за връчването на наградите „Питагор“ за принос в развитието на българската наука. – Това показва, че науката във всички области е жива и има какво да даде както на обществото, така и на образованието на нашите студенти, ученици и младежи“, добави министърът.

Акад. Денков връчи и призове за утвѐрген учен в областта на науките за живота и медицината. „Номинираните в тази категория илюстрираха по прекрасен начин колко разнообразни са научните изследвания, колко широк спектър от области покриват и колко интердисциплинарни трябва да са учените в съвременния свят, ако искат да бъдат успешни“, подчерта министърът. Конкуренцията в тази категория бе доста оспорвана и в нея бяха връчени две награди – на проф. д-р Ирена Костова от Медицинския университет в София и на проф. д-р Павлина Долашка от Института по органична химия с Център по фитохимия към БАН. „Вие сте чудесен символ на българската наука в нейния най-успешен вариант“, заяви министър Денков, докато им връчваше грамотите и наградите „Питагор“.

Основните научни интереси на проф. д-р Ирена Костова са в областта на лекарствената химия на биологичноактивни съединения, органични лиганди и техни лантанидни комплекси. Заради постиженията си тя е включена в топ 1% на учените в света според рейтинга на учените с най-голям принос в развитието на съвременната наука на Станфордския

университет, както и според класацията на Elsevier.

Проф. д-р Павлина Долашка има голям принос за получените нови биологичноактивни компоненти (БАК) и смеси, изолирани от черноморски и градински охлюви, раци и растения. Ръководител е на над 40 проекта, а по време на пандемията тя и екипът ѝ разработват филтри за защита от вируса на ковид.

На церемонията за връчването на наградите за наука „Питагор“ присъстват министър-председателят Кирил Петков, министърът на иновациите и растежа Даниел Лорер, председателят на Парламентарната комисия по образованието и науката Ирена Анастасова, председателят на БАН акад. Юлиан Ревалски, ректорът на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. Анастас Герджиков, учени и университетски преподаватели.

Виртуален поздрав към отличните отправи и българският еврокомисар за иновации, научни изследвания, култура, образование и младеж Мария Габриел. „Това е празник на умове и талантите на България, а наградата „Питагор“ е признание за неуморния ви труд и съзидателна енергия. Заедно с вас, учените, можем да изградим Европа на знанието. Днешните предизвикателства ни показаха още веднъж колко са важни инвестициите в наука и образование, а ние имаме нужда от вашия талант, иновативни идеи и творчество, за да намерим решенията, чийто път минава през науката. Продължавайте да ни карате да се гордеем с вас, и нека все повече млади хора последват вашите стъпки по пътя на науката“, каза Мария Габриел.

В Европейската година на младежта МОН даде възможност младите учени да получат награди и в трите категории. Млад учен в областта на науките за живота и медицината стана д-р Мерилин

ал Шариф. Тя е главен асистент в Института по биофизика и биомедицинско инженерство при БАН, секция QSAR и молекулно моделиране. Научните ѝ резултати са от значение за идентифициране и характеризирание на рисковете за човешкото здраве и подпомагат приоритизацията на водещи структури от природен произход при разработването на лекарства, превенция и терапия на диабет тип 2, на неалкохолна стеатозна болест на черния дроб, метаболитен синдром и респираторни заболявания. Наградата ѝ връчи премиерът Кирил Петков, който каза, че е щастлив да връчи именно тази награда, защото младите учени са бъдещето на България. И пожела успех в работата на д-р Ал Шариф в сферата на диабета в името на всички, които се надяват да се открие лек за тази коварна болест.

Проф. Анастас Герджиков даде приза на младия учен в областта на социалните и хуманитарните науки – гл. ас. д-р Андриана Спасова от Института за литература към БАН. Тя е и постдокторант към НП „Млади учени и постдокторанти“. Нейната първа научна книга – „Антични реминисценции във възрожденската книжнина“, издадена през 2020 г., получава широк отзвук. Д-р Спасова посвещава изследванията си на Найдено Геров. Един от най-важните резултати от нейната работа е откриването на учебникова ръкопис „Българска история“.

Министърът на иновациите и растежа Даниел Лорер връчи наградата „Питагор“ за млад учен в областта на природните и инженерните науки на гл. ас. д-р Калин Стайков, който работи в катедра „Теоретична физика“ на Физическия факултет към Софийския

университет. Д-р Стайков има получени резултати за модифицирани теории на гравитацията, както и излъчването на гравитационни вълни от неутронни звезди и от черни дупки. Научните му интереси са фокусирани в областта на теоретичната астрофизика, изчислителната физика, гравитацията, компактните обекти, модифицираните теории на гравитацията и гравитационните вълни.

Награда „Питагор“ за утвѐрген учен в областта на социалните и хуманитарните науки беше връчена на доц. д-р Явор Милтенов от председателя на Парламентарната комисия по образованието и науката Ирена Анастасова. Тя каза, че световната тенденция е да се инвестира в приложните науки, но подчерта колко важни са и инвестициите във фундаменталните, хуманитарните и социалните науки, защото това са инвестиции в духа. Филологът Явор Милтенов от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ на БАН се занимава с изследването на българския език, литература и култура през Средновековието. Основните му постижения са свързани с обогатяването на научното знание за средновековната българска литература и език. Допринася значително за изясняване използването на Кирило-Методиевата азбука в Източна България успоредно със съществуването на глаголицата и кирилицата. Място в изследователската му работа заемат и сведенията за учениците на книжовниците. Постига важни изводи за ранната писмена култура у нас. Доц. Милтенов призова всички българи „да си върнем онази България на духа, за която си спомняме само на 24 май, а тя

трябва да присъства в живота и ежедневието ни всеки ден“.

В областта на природните и инженерните науки бяха отличени двама утвѐргени учени – проф. д-р Иво Гръбчев от СУ „Св. Климент Охридски“ и проф. д-р Маргарита Попова от Българската академия на науките, от председателя на БАН акад. Юлиан Ревалски.

Проф. д-р на химическите науки Иво Гръбчев е преподавател в Медицинския факултет на СУ и има важен принос в усилията на учените да преодолеят все по-нарастващата устойчивост на бактериите към прилаганите в медицинската практика антибиотици. Той е включен в първите 2% в годишната класация за цялостен научен принос на Станфордския университет за 2020 и 2021 г. Проф. Гръбчев прави и задълбочени in vitro изследвания на антитуморната активност на нови съединения срещу различни туморни клетъчни линии.

Основните постижения на проф. д-р Маргарита Попова от Института по органична химия с Център по фитохимия към БАН са свързани с чистотата въздуха, намаляването на парниковите газове и лекарствата. Тя работи върху получаването на нови наноразмерни материали като катализатори на процесите по опазване околната среда и като носители на лекарствени вещества. Проф. Попова благодари за наградата от свое име и от името на екипа си и каза, че за нея това е стимул да продължава да работи още повече. „Желанието да правим наука в България, е това, което ни обединява, и се надявам да привлечем към нея и младите колеги.“

Създаден е обществен съвет за висшето образование

Акад. Христо Белоев – заместник-председател на Съвета на ректорите и ректор на Русенския университет „Ангел Кънчев“, оглави учредения на 19 май Обществен съвет за развитие на висшето образование в Република България. Негови заместници са проф. Мартин Банов – председател на Селскостопанската академия, и Васил Велев – председател на Управителния съвет на Асоциацията на индустриалния капитал в България.

Съветът ще помага за реализацията на основите цели в Стратегията за развитие на висшето образование. Сред тях са осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни програми, въвеждане на съвременни форми на обучение, включване в международни образователни и научни мрежи, стимулиране на младите преподаватели. Общественният съвет ще работи също за активизиране на научната дейност във висшите училища и изграждане на ефективна връзка образование – наука – бизнес.

Новата структура ще подготвя периодични аналитични доклади към отчетите на Министерството на образованието и науката по



Акад. Христо Белоев

изпълнение на Стратегията. Ще организира също широки обществени обсъждания по актуални въпроси. Ще предлага решения при формулиране на държавните приоритети в областта на висшето образование.

В състава на Съвета са включени представители на Съвета на ректорите на висшите училища, БАН, Селскостопанската академия, Националната агенция за оценяване и акредитация, Националното представителство на студентските съвети, Националното сдружение на общините в Република България, на работодателски и синдикални организации и др. Министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, представители на МОН и други министерства са асоциирани представители към Общественния съвет. **АЗБУКИ**

Техническият във Варна със златни медали и призови места

Два златни, два бронзови медала и отборни призови места спечелиха студентите на Техническият университет – Варна, през май на три национални студентски олимпиади и състезания: Националната олимпиада по математика, Републиканската студентска олимпиада по програмиране и състезание по приложна електроника.

На Националната олимпиада по математика се явиха 67 студенти математици от 13 висши учебни заведения. Те мериха знания и умения в Университета за национално и световно стопанство. ТУ – Варна, участва с петима студенти, I курс, с ръководител на отбора доц. д-р Диана Неделчева. Четирима от тях се върнаха с отличия и медали. Йордан Връбчев и Теодора Цонева спечелиха златни медали, а Маргарита Стоянова и Бойка Христова – бронзови.

ТУ – Варна, се включи с три отбора от по трима състезатели в XXXIV републиканска студентска олимпиада по програмиране, която се проведе в Русенския университет „Ангел Кънчев“. Варненският Технически

се класира сред седемте най-добри университета, допуснати до участие.

Призови места спечелиха и студентите Нели Георгиева от II курс и Радослав Костов от IV курс от състезанието по приложна електроника, проведено в Националния военен университет във Велико Търново. Нели Георгиева от специалност „Биомедицинска електроника“ се представи забележително в областта на електрониката и е безспорният победител в индивидуалната надпревара с 98 точки от 100 максимални, а отборът на ТУ – Варна, зае второ място в състезанието. Участници в надпреварата са курсанти и студенти от НВУ – Велико Търново, НВУ, факултет „Артилерия“ – Шумен, ВВУ „Георги Бенковски“ – Долна Митрополия, ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ – Варна, и техническите университети в Габрово и Варна. Във финалния кръг участваха само победителите от вътрешните турнири, проведени във всяко висше училище, с по двама състезатели, които работиха индивидуално и отборно. **АЗБУКИ**

Снимка СА „Димитър Ценов“ – Свищов



Учениците са удовлетворени, че идеите им са одобрени за финансиране

Работилница по управление на проекти

Ученици от две професионални гимназии работят с ментори от Стопанската академия в Свищов

Ралица ГОСПОДИНОВА

О добрен за финансиране – тази оценка дава журито на проектите предложения в „Работилница по управление на проекти“ 2022 – съвместна инициатива на катедра „Стратегическо планиране“ при Стопанската академия – Свищов, и Община Раковски. Финалното събитие бе открито от кмета на общината Павел Гуджеров, председател на журито, както и от доц. д-р Евелина Парашкевова-Великова – ръководител на катедра „Стратегическо планиране“.

Идеята на Работилницата разясни гл. ас. Юлиян Господинов. „Двадесет и шест ученици от ПГ „Петър Парчевич“ – Раковски, и ПГ по селско стопанство – с. Белозем, разпределени

в десет екипа, разработиха свои проектни предложения, насочени към подобряване на различни аспекти на училищната инфраструктура и условия за обучение. Максималната подкрепа за всеки проект е определена на 1000 лв. При надхвърляне на тази сума се изисква представяне на декларация от директора на съответното училище за осигуряване на собствен принос. В половината от разработките е отчетен такъв принос. Екипите работиха по специално утвърден формуляр за кандидатстване и проучаваха реални оферти на доставчици. Общата стойност на десетте проекта възлиза на 11 913,11 лв.“ В работата си учениците са подпомогнати от техни ментори учители и са консултирани от академични преподаватели с конкретни насоки.

По време на форума всеки екип представя проектното си предложение

и отговаря на въпроси на журито.

„Вълнувахме се при изготвянето на проектите. Беше ни интересно и забавно. Чувствахме се полезни, че правим нещо за нашите училища. Очаквахме резултатите. Когато вдигнахме листовите и видяхме, че на всеки пише „Одобен за финансиране“, изненадата бе много приятна“, споделиха участниците в Работилницата. Кметът Гуджеров обеща, че най-добре реализираният проект ще получи като награда още 1000 лв. допълнително финансиране за доразвиване на идеята.

„Журито високо цени положения труд на десетте екипа и техните ментори. Затова прецени, че проектните предложения отговарят на целта на Работилницата и заслужават финансов подкрепа. Благодарим на Община Раковски за осигурените 10 000 лева, които ще са за подобряване условията в местните

училища. Благодарим и на всички, които се включиха в Работилницата и приеха инициативата. Реализацията ѝ показва как добре и ползотворно могат да си партнират висше училище, местна власт и институции“, коментира проф. д-р Маргарита Богданова – декан на факултет „Менеджмънт и маркетинг“ при Стопанската академия.

На участниците в „Работилница по управление на проекти“ – ученици, ментори, жури, са връчени сертификати. Община Раковски е удостоена с грамота за активно участие и сътрудничество, а двете училища – с грамоти за партньорство. Събитието завърши с подписването на меморандуми за сътрудничество между катедра „Стратегическо планиране“ при Стопанската академия и ПГ „Петър Парчевич“ – Раковски, и ПГ по селско стопанство – с. Белозем. Училищата получиха дарения от научна литература.

Метеостанция в Университетската ботаническа градина в София

Преподаватели от катедра „Климатология, хидрология и геоморфология“ и студенти от специалност „География“ на Геолого-географския факултет инсталираха в Университетската ботаническа градина в София автоматична метеорологична станция. Целта е да се възстановят метеорологичните измервания, които са се осъществявали на това място през периода 1887 – 1992 г.

На 1 февруари 1887 г. в двора на Софийска мъжка гимназия е открита първата метеорологична станция в България, обслужвана изцяло от българци. Метеорологичната станция е основана от Марин Бъчеваров

(1859 – 1926 г.) – учител по физика и астрономия в гимназията, а по-късно професор в Софийския университет и основател на Астрономическата обсерватория към Софийския университет. През 1892 г. по инициатива на проф. Стефан Георгиев (1859 – 1900 г.) – първи професор по ботаника в България, тук е създадена Университетската ботаническа градина.

С автоматичната метеорологична станция ще бъдат измервани температура на въздуха, относителна влажност, валежи, посока и скорост на вятър и атмосферно налягане. Това ще осигури акту-

ална информация за метеорологичните елементи в урбанизирана територия. Получените данни ще се използват за научни изследвания и за обучение на студенти по климатология и свързаните с науката за климата дисциплини, изучавани в Геолого-географския факултет, а също така и в Биологическия и в Историческия факултет на Софийския университет.

Автоматичната метеорологична станция е закупена със средства по проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на Софийския университет, с ръководител проф. Нина Николова. **АЗБУКИ**

Бизнесът дава „домашно“ на науката

БАН показва прототипи и научни разработки за внедряване в производството

Зина СОКОЛОВА

Щелта на срещата „Наука за бизнес“ е да постави иновациите на първо място. Важно е българският учен не само да създава ново знание, но и да търси ползния ефект от него. Това заяви министърът на образованието и науката акад. Николай Денков при откриването на второто издание на форума „Наука за бизнес“, организиран от Българската академия на науките и Изпълнителната агенция за насърчване на малките и средните предприятия (ИАНМСП).

Трябва да фокусираме нашите усилия и

да инвестираме в иновации, тъй като сме закъснели много в тази област..

Процесът на превръщането на науката в реален бизнес е от изключително значение, ако искаме България да стане конкурентоспособна. Повечето държави, които са на върха по иновативен растеж, са осъзнали това отдавна, за да започнат методично да инвестират в този процес. И днес се радват на плодове на труда си, подчерта в приветствието си министърът на иновациите и растежа Даниел Лорер. Според него форумът допринася за това бизнесът да търси българската наука, за да създава продукти, а от друга страна – българската наука да е по-смела и да върва в изобретенията си. И да започне да прави технологичен трансфер в компании, които да се състезават на световната сцена с иновативните корпорации.

Председателят на БАН акад. Юлиан Ревалски каза, че науката е незаобиколим фактор в съвременното общество за икономика, основана на знанието. И подчерта, че в този смисъл науката в България е длъжник на обществото и бизнеса. Срещата тази година е разширена и дава възможност на бизнеса да каже от какво има нужда, допълни още той.

Преди учени от БАН да демонстрират свои разработки с потенциал да се превърнат в успешен бизнес, д-р Бойко Таков – изпълнителен директор на ИАНМСП, покани представители на бизнеса да представят пред академичните среди реалните нужди от иновативни разработки за разрешаване на конкретни казуси от своята дейност.

От Националната асоциация на зърнопроизводителите подчертаха, че селското стопанство може да бъде необятно поле за иновативни разработки. Предизвикателството, което те отправят към академичната общност, е създаването на научно-приложна технология, която да представлява система за дистанционно

проследяване състоянието на зърното при съхранение в плоски складове. Редица малки и средни земеделски производители, които нямат възможност да съхраняват своята продукция в силози, правят това в плоски складове. В момента у нас няма технология, с която да се следи състоянието на зърното в дълбочината на съхранявания куп. Производителите сега могат да контролират само температурата и влажността, което не е достатъчно. В средата на купа много често започват процеси на развала на зърното вследствие на микроорганизми или размножаването на неприятелите. И това обикновено се установява, когато производителите почват да товарят зърното, за да го транспортират. Тогава е много късно да се реагира и да се вземат мерки, а качеството на зърното е компрометирано. Затова от Асоциацията търсят решение, с което да се следят процесите на развала постоянно. Според тях това може да се осъществи с помощта на датчици, поставени на различни места в купата със зърното. Данните от тях да се обработват и на фермерите да се предоставя информация по достъпен за тях начин – например като мобилно приложение.

Темата за съхранението предизвикват на вниманието на научната общност и от Асоциацията за производство, съхранение и търговия с електроенергия. Производството на възобновяема енергия вече е достатъчно ефективно, за да бъде най-евтиният източник на енергия на пазара. Но съхранението на енергията е проблем и това дава широки възможности за иновации с добавена стойност. Става дума за стационарното съхранение на енергия, което е свързано с добавянето на стойност към производството на възобновяема енергия. В България има натрупана

сериозна научна експертиза в сферата на електрохимията – едно от водещите научни полета за развитие на иновации за приложение в зелената енергетика. Предизвикателството, което отправят от Асоциацията, е свързано с

намирането на различни видове електрохимии за батерии,

които могат да конкурират на подходяща цена водещите в това отношение технологии. Много важен въпрос е и рециклирането и утилизацията на всички тези различни електрохимии.

България е известна с производството на розово масло – то е еквивалент за световно качество, припомнят от Националната асоциация за етерични масла, парфюмерия и козметика. През последните години обаче има затруднения с веригата за доставки и с влагането на розово масло в крайни продукти – основно парфюмерийни и козметични. Има възможност за разработка на продукти, които са с доказана биологична активност като хранително-вкусови и фармацевтични продукти. Добър пример в тази посока е влагането на блатно кокиче в нивалина или на белия трън – в карсила. Тоест има потенциал българското розово масло да бъде вложено в много повече продукти, отколкото досега. Това ще доведе до разширяване на пазарното ни присъствие в международен план. По този начин ще се повиши и експортният потенциал, ще се подпомогнат малки и средни предприятия, които се занимават с това производство. А потребителите ще ползват повече иновативни натурални продукти. Българското розово масло е един от примерите, че България

има природни дадености. Но имаме и други етерични масла – страната ни е на първо място по износ на лавандулово масло, където също има поле за разработки на иновативни продукти. Затова от Асоциацията апелират българската научна мисъл да бъде ангажирана с тяхното разработване.

От „Аутомотив клъстер България“ говориха за бързото навлизане на електромобили, което се случва много по-бързо от планираното. Автомобилната индустрия се сблъсква вече с много сериозни проблеми, свързани

основно с недостига или неефективното използване на материали. В момента фокусът е върху теми, свързани с електрическата мобилност, като предизвикателствата са три. Първото е създаването на инфраструктура от бързозарядни станции, където има необходимост от нови разработки – това е една от най-горещите теми в автомобилната индустрия. На второ място е създаването на нови типове батерии, които да съхраняват повече енергия. На трето място е въпросът с рециклирането на тези батерии – в света се произвеждат вече 100 млн. автомобили годишно. А в природата няма толкова полезни изкопаеми, които могат да удовлетворят търсенето на батерии.

След като бизнесът зададе „домашно“ на науката, изследователи от различни научни направления в Академията представиха успешно реализирани проекти и научно-приложни технологии, готови за внедряване. Демонстрирани бяха интегрирана система за дистанционно определяне състоянието на земеделски посеви; използване на биовъглен от земеделски отпадъци за подобряване качествата на посевите; електродни материали за натриево-йонни батерии; керамичен акумулатор; тактилен термометър за незрящи с приложение в бита и др.

По време на форума бяха показани и прототипи, сред които системи за генериране, съхранение и потребление на чиста енергия, автономен дирижабъл и робот за UV дезинфекция, както и свръхнеомокреми въглеродни сажди като функционален активатор на човешки сперматозоиди.



Фокусът на редица научноизследователски проекти е върху теми, свързани с развитието на електрическата мобилност

Приложимостта в практиката

Какво е посланието на този форум? Трябва ли науката да стане „по-делова“? С тези въпроси се обърнахме към министър Николай Денков.

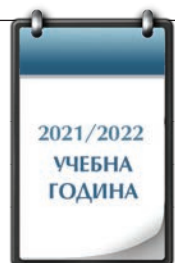
„Наука трябва да си остане наука – т.е. да създава ново знание. Но освен това трябва да стане и полезна и резултатите, до които достига, да се използват в различни области – коментира акад. Денков. – Видяхме прекрасен пример, при който химическата наука може да се използва, за да се увеличи животът на акумулаторите, в презентацията за добавки към електролита на оловно-киселините батерии. В момента това е най-ключовият въпрос по отношение използването на възобновяеми енергийни източници. Те вече са евтини, но енергията, създадена от тях, трябва да се съхранява. Така че енергията, акумулирана през деня, когато е слънчево, да може да се използва вечерта. Такива нововъведения дават технологично предимство и позволяват да се удължи животът на акумулаторите. Те могат да се произвеждат в България, може да се прави кооперация с чуждестранни фирми. Това е прекрасен пример за приложение на науката в практиката.

Наука е длъжник на обществото в този смисъл, че има натрупано много научно знание. То може да намери повече приложение, но това може да стане, когато се срещнат двете страни – бизнесът и научните работници. Затова е важно и двете страни да търсят такива срещи. Бизнесът да казва какви са неговите големи проблеми, и така да насочва усилията на учените. А те, на свой ред, да представят какво знаят повече от колегите си по света, за да дават идеи за иновации, които да се приложат в българския бизнес.“



МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО
И НАУКАТА

- Национален спортен календар
- Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците



Медия партньор – Национално издателство „Аз-буки“

Общо 106 са инициативите в национален и в международен план, включени в Националния календар за изяви по интереси на децата и учениците и в Националния спортен календар на МОН за учебната 2021/2022 г.

Традиционно в „Аз-буки“ публикува информация за пъстрата палитра от извънучилищни и извънкласни дейности, които са любими за младите хора.

Пазители на миналото, творци на бъдещето

260 произведения са изпратени за участие в XIV национален конкурс „Мадарският конник – символ на историческото минало и европейското бъдеще на България“. Организира се от ЦПЛР – ОДК „Анастас Стоянов“, Шумен, местната община, МОН и Националният дворец на децата.

В раздел „Литература“ журито оценяват 124 творби. В категория „Поезия“ в първа възрастова група (7 – 11 години) победител е Елица Григорова (ОДК, Варна). Втора е София Стефанова (ОДК – Шумен), а третото място е за Елиф Рахим (ОУ „Д-р П. Берон“ – Шумен). Във втора група (12 – 15 години) първите трима са Дилара Фикрет (ОДК – Шумен), Стелияна Желязова (НЧ „Хр. Ботев“ – Бургас) и Нада Лазарова (СУ „Йордан Йовков“ – Тутракан). Първо място в трета група (16 – 19 години) заема Никол Иванова (ОДК – Шумен), следвана от Даница Руменова (ОДК – Варна) и Селин Фикрет (ОДК – Шумен).

В първа група на категория „Проза“ призъори са Мария Атанасова (НЧ „Хр. Ботев“ – Бургас), Рая Дочева (ОДК – Шумен) и Симона Котоманова (ОДК – Варна). Във втора група начело е Моника Миткова (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Смядово), пред Карина Цветкова (ОДК – Варна) и Александър Маджаров (СУ „С. Доброплодни“ – Шумен). В трета група печели Джейда Ахмед (ОДК – Шумен) с подгласници Далия Йорданова (ПГСС „Никола Пушкиarov“ – Попово) и Зийнеб Сюлейман (СУ „Елин Пелин“ – с. Руен).

В разделите за рисунка, декоративна творба и компютърни рисунки журито поддържа изпратените 62 рисунки, 6 декоративни творби и 19 компютърни рисунки.

В раздела „Рисунка“ в първа група победители са Лилия Данаилова („ТиСи Арт“ – София) и Юндер Ремзи (ОДК – Шумен). Второто място е за Александра Георгиева („Арт Попово“ – Попово) и Туана Даил (ОДК – Шумен), а третото поделят Александър Тодоров (НЧ „Хр. Ботев 1937“ – Бургас) и

Даниел Денев („Арт Попово“). Във втора група първото място заемат Мирослава Радева и Цвета Георгиева (ОДК – Шумен). Втори са Мелиса Юмер (СУ „Д-р Петър Берон“ – с. Хитрино) и Иванина Маринова (ОДК – Шумен). Третото място е за Селин Сюлейманова („Арт Попово“) и Мелиса Мехмедова (1. ОУ „Христо Ботев“ – Търговище). В трета група победител е Виктор Кацаров (МГ „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив).

В раздел „Приложно-декоративно изкуство“ в първа група печели колектив от клуб „Млад археолог“ при ОДК – Шумен: Никола Йорданов, Стефан Петков, Ясен Марков и Йово Лазаров. Във втора група отново първото място е за представители на клуб „Млад археолог“ при ОДК – Шумен: Габриела Неделчева, Симона Иванова, Калия Георгиева, Яна Савчева и Рая Димитрова. Втора е Стефани Колева (ОДК – Балчик). И в трета група първа е Сияна Димова (школа „Дърворезба“, ОДК – Шумен).

В раздела „Компютърна рисунка“ в първа група победители са Ния Желева (ОДК – Ямбол) и Йоан Славчев (ОДК – Шумен). След тях се нареждат Арда Мюстеджеб и Божидар Пенчовски (2. ОУ – Шумен). Във втора група първи е Никола Димитров (ОДК – Балчик), следван от Ментухи Мурадян (ОДК – Шумен). Първото място в трета група печели Виктория Уручева (МГ „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив).

В раздел „Презентация“ журито оценява 49 презентации. В първа група (7 – 11 г.) първите трима са Арзу Мюмюн (ОДК – Шумен), Божидар Терзиева (ОУ „Н.И. Вапцаров“ – Разград) и Дария Василева (2. ОУ – Шумен). Във втора група първи е Велислав Александров (4. ОУ „Иван Вазов“ – Монтана). Второто място е за Димитър Драганов и Диян Янев (ОДК – Шумен). А трета е Калина Стойчева (МГ – Пловдив). В трета група печели Константина Василева (СУ „Никола Велчев“ – Самоков). **Аз-буки**

Наследство от вековете

В форум „Велики Преслав – история на цял един народ“ събира млади творци

Завърши V международен културен форум „Велики Преслав – история на цял един народ“ за ученици от I до XII клас. Организира се от Община Велики Преслав, Археологическия музей „Велики Преслав“, НЧ „Развитие 1874“ – Велики Преслав, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Велики Преслав, и сдружение „МК“ – Велики Преслав – История на цял един народ“. Форумът се провежда под патронажа на вицепрезидента на Република България Илиана Йотова. Председател на журито, оценило изпратените произведения, е проф. д.ик.н. Евгений Сачев.

В раздела „Литературни творби“ победител в категорията „Есе“ в първа група (6 – 10 години) е Александър Брезин (СУ „Сава Доброплодни“ – Шумен). Втори е Петър Цонев (ОДК – Варна). Третото място поделят Дарина Шидерова и Радиана Георгиева (ОУ „П.Р. Славейков“ – Ямбол). Специална награда получават Симеон Миланов (122. ОУ – София) и Лора Пандушева (ОУ „П.Р. Славейков“ – Ямбол). В групата 11 – 14 г. първа е Никол Йотова (ОУ „Д-р Петър Берон“ – Плевен), следвана от Славя Младенова (СУ „Сава Доброплодни“ – Шумен) и Гамзе Хаджиосеин (СУ „Антим I“ – Златоград). В групата 15 – 19 г. първите трима са Даниел Митев (СУХНИ „Константин Преславски“ – Варна, Анастасия Пейчинска (Национална професионална гимназия по полиграфия и фотография – София) и Мирослав Стоянов (СУХНИ – Варна).

В категорията „Стихотворение“ в първа група победител е Савина Георгиев (ОУ „Христо Ботев“ – Мездра) пред Никола Тодоров (ОУ „Васил Левски“ – Плевен) и Калина Атанасова (ОУ „П.Р. Славейков“ – Ямбол). Във втора група първа е Лора Бочева (БУ „Проф. Иван Шишманов“ – Виена, Австрия). Нейни подгласници са Магдалена Станчева (СУ „Сава Доброплодни“ – Шумен) и Велислава Керемидчиева (ОУ „Гоце Делчев“ – Петрич). В трета група начело е Сияна Атанасова (БУ „Родолубие“ – Валенсия, Испания), следвана от Добромира Миткова (ПГ по компютърно мо-

делиране и компютърни системи – Варна) и Антон Иванов (Лом).

В раздела „Художествени творби“ победител в категорията „Живопис“ в първа група е Юндер Рамзи (ЦПЛР – ОДК, Шумен). Втори са класирани Дария Радославова (НУ „Св. Климент Охридски“), Александър Баев и Филип Баев (Калгари – Канада). Трета е Никол Георгиев (СУ „Цанко Церковски“ – Полски Тръмбеш). Във втора група призъори са Александър Царев (ОУ „Райна Княгиня“ – Пловдив), Борислава Владева (ОУ „Райна Княгиня“ – Пловдив) и Ивалина Атанасова (СУ „Отец Паисий“, НЧ „Иван Вазов 1999“ – Мадан). При най-големите първа е Цвета Георгиева (ОДК – Шумен) пред Радостина Колева (Център за работа с деца – Тетевен) и Борислава Кирилова (ПГ ТЛП „Гоце Делчев“ – Благоевград).

В категорията „Графика/рисунка“ в първа група печели Елица Колева (ОУ „П.Р. Славейков“ – Ямбол). Втори и трети са Ивайло Тодоров (Център за работа с деца – Плевен) и Борис Борисов (ЦПЛР – Стара Загора). Във втората група

първа е Габриела Милчева (ОУ „Цар Симеон I“ – Варна). Втори е Ахмед Маджаров (СУ „Пейо Яворов“ – Сливен), а третото място заемат Грейс Кабашка (ОУ „Васил Петleshkov“ – Пловдив) и Наталия Христова (СУ „Пейо Яворов“ – Сливен). В трета група печели Огнян Христов (ЦПЛР – Стара Загора). Второто място поделят Гергана Найденова (НПППФ – София) и Елиф Хюсеин (СУ „Д-р Петър Берон“ – с. Хитрино). Трета се нарежда Свилена Иванова (ОДК – Шумен).

В категорията „Скулптура/пластика“ първа в групата 11 – 14 години е Георгия Парушева (БУ „Проф. Иван Шишманов“ – Виена).

В категорията „Приложно-декоративни творби и проекти“ при най-малките първото място е за Мартина Петрова (ОУ „Васил Левски“ – Плевен) и Дарина Митрева (ОУ „Димитър Благоев“ – В. Търново). Във втора група печели Мартин Иванов (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Смядово). В трета група начело са Елфуда Патърлиева (СУ „Георги Ст. Раковски“ – Котел) и Антония Вергилова (СУ „Ем. Станев“ – Велико Търново). **Аз-буки**



Инек Пастърмаджиева (ПГСАГ, В. Търново) – второ място

Слова от гушата

Даница Христова от Профилираната езикова гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“ – Велико Търново, получава първо място и Голямата награда – пластиката „Полет“, в Националния литературен конкурс „Петя Дубарова“ със своята поетична творба „Краят на света“. Надпреварата се организира от Община Бургас, къщата музей „Петя Дубарова“, МОН и РУО – Бургас.

Свои творби тази година изпращат 182-ма участници. Те са оценени от жури в състав Кристина Димитрова – председател, поет, писател и преводач, Амелия Личева – поет, Петър Чухов – поет, Мартин Колев – писател, и Росен Друмев – поет.

Второто място в раздела за поезия е присъдено на Милица Иванова (Първа езикова гимназия – Варна), а трета се нарежда Божана Славкова (НУМСИ „Проф. Панчо Владигеров“ – Бургас).

На първо място в раздела за проза е класирана Ния

Вълнова (Първа езикова гимназия – Варна). Втори е Николлай Петков (АЕГ „Гео Милев“ – Бургас). Третото място е за Даница Костова (МГ „Д-р Петър Берон“ – Варна).

Поощрения за поезия са присъдени на Пламена Караколева (ПЕГ – Велико Търново), Мария Петрова (9. ФЕГ – София), Патрисия Иванова (Частна профилирана гимназия с чуждоезиково обучение „Челопеч“), Деница Младенова (ГРЕ „Г.С. Раковски“ – Бургас), Яна Панова (ЕГ „Пловдив“ – Пловдив). За проза са поощрени Велислава Щерева (АЕГ „Гео Милев“ – Русе), Спас Москов (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Бургас), Юлияна Стефанова (ГПЧЕ „Йоан Екзарх“ – Варна), Александрина Котева (НУИИ „Илия Петров“ – София), Цветелина Симеонова (ППМГ „Добри Чинтулов“ – Сливен).

По традиция наградените творби се публикуват в сборника „Петя – пристан зелен“, който е достъпен в електронен и в хартиен вариант. **Аз-буки**



Владислав Пасков (ОУ „Георги Бенковски“ – Бургас) – първо място в групата 6 – 8 години

Чудни приключения

Над 1400 творби са изпратени за националния конкурс „Детство мое – реално и вълшебно“

Общо 1430 творби са изпратени за участие в националния конкурс за детска рисунка, компютърна рисунка и есе на тема „Детство мое – реално и вълшебно“. Организатори са ЦПЛР – ОДК, Ловеч, местната община и Регионалното управление на образованието, МОН и Националният дворец на децата.

Журието оценява 1180 рисунки, като присъжда специална награда за плакат на 8-годишната Николета Колева (ЦПЛР – ДК, Сливен). Призът на НДД е за Кармен Узунова (ателие „Въображение“ при ОИЦ „От земята до небето“ – Хасково). Община Ловеч отличава София Матеова (детска арт школа „Живопис“ към Военен клуб – Казанлък). Наградата на ЦПЛР – ОДК, Ловеч, получава Добромира Малчева (школа „Арт Попово“ – Попово). Призът за ученик със специални образователни потребности отива при Симона Христова (4. СУ „Васил Левски“ – Априлци).

Класирането за училища и детски градини в първа възрастова група (6 – 8 години) оглавява Владислав Пасков (ОУ „Георги Бенковски“ – Бургас). Негови

подгласници са Викторио Кючуков (СУ „Бачо Киро“ – Летница) и Катерина Николаева (ДГ „Чучулига“ – Плевен). Третото място е за Дарена Стоянова (ЧОУ „Малкият принц“ – Варна) и София Цанева (ДГ „Мики Маус“ – Габрово). В групата 9 – 11 години първа е Божицара Димитрова (ОУ „Хр. Никифоров“ – Ловеч). Второто място поделят Радост Костадинова (ОУ „Йордан Йовков“ – Варна) и Сияна Ангелова (СУ „Цанко Церковски“ – Полски Тръмбеш). Трети е Йоан Марков (ЧСУ „Увекинд“ – София). В групата 12 – 14 години печели Нежля Желязкова (ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Александрово). Втори са Костадинка Костова (СУ „Бачо Киро“ – Летница) и Валентина Асенова (ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Ловеч). Трета е Даная Борисова (СУ „Иван Вазов“ – Благоевград). И в групата 15 – 18 години начело е Харика Ибриямова (СУ „Йордан Йовков“ – Кърджали) пред Йоанна Георгиева (СУ „Проф. Н. Маринов“ – Търговище). Трети се нареждат Зухал Кабир (ПГ „В. Левски“ – Исперих) и Десислава Рибарова (Свиленград).

В надпреварата на участници от школи победител в първа група е Виктория

Делитонева (ателие „Въображение“ при ОИЦ – Хасково). Втори са Тодор Илчевски (ОДК – Чепеларе) и Валери Тенев (ЦПЛР – Стара Загора). Третото място е за Есра Шакир (ОДК – Ардино) и Ивайла Петкова (арт школа „Колорит“ – Плевен). Във втора група първа е Стелиана Кръстева (ЦПЛР – ДК, Сливен). След нея се нареждат Дарина Михайлова (ателие „Приказен свят“ – София) и Тайра Ахмедова (Ателие за изобразителни изкуства – Търговище). Трети са Велизара Калчева (ОДК – Шабла) и Емил Любенов („Колорит“ – Плевен). И в трета група победител е Сузан Исмаил (ОДК – Кърджали).

В раздела за компютърни рисунки журието оценява 152 творби. Призът за ученик със специални образователни потребности е присъден на Радимир Петков (СУ „Емилиан Станев“ – Велико Търново).

В групата I – IV клас първа е Никол Величкова (СУ „Йордан Йовков“ – Кърджали). Второто място печелят Теодор Михайлов (НУ „Кирил и Методий“ – с. Черногорово, общ. Пазарджик) и Виктория Спасова (ОУ „Васил Левски“ – Ловеч). Трета е Стефания Петкова (ОУ „Хр. Никифоров“ – Ловеч). В групата V – VII клас, начело е Алекс Маринков (ОУ „П.Р.

Славейков“ – Варна). Следват Деница Николова (ОДК – Ловеч) и Стилиан Стоянов (ОУ „Христо Ботев“ – Бургас). Трета е Никол Рангелова (ОУ „В. Априлов“ – Исперих). И при учениците от VIII – XII клас първа е Мирела Кенова (ПМГ – Кюстендил).

В раздела за есе участват 98 литературни творби. В групата V – VII клас журито присъжда първа награда на Полина Пашова (СУ „Отец Паисий“ – Мадан). Второто място поделят Александра Димитрова (163. ОУ – София) и Никола Бочев (ОУ „Христо Никифоров“ – Ловеч). Трима са на трето място – Габриела Трендафилова (3. ОУ „Христо Ботев“ – Сандански), Кристиан Върбанчев и Милица Мойнова (ОУ „Васил Левски“ – Ловеч). В групата VIII – XII клас печели Катерина Кацарова (НУИИ „Илия Петров“ – София). Второто място поделят Валерия Добрева (ОДК – Варна) и Валерия Маринова (СУ „Любен Каравелов“ – Добрич). Трета е Марияна Андонова (ПГ по лека промишленост, екология и химични технологии – Ямбол).

Откриването на изложбата и награждаването на победителите са на 30 май в художествената галерия „Проф. Теофан Соколов“ – Ловеч. **АЗБУКИ**

Заветите на Ботев

Общо 154 ученици от страната изпращат свои творби за участие в националния конкурс за стихотворение и есе „Живеем в земята на Ботев“. Организира се от ЦПЛР – ЦРД, Враца, и местната община със съдействието на МОН, Националният дворец на децата и РУО – Враца.

Най-много са изпратените стихотворения в групата IV – VII клас – 54 от 45 автори. Следват 51 участници с 51 есета в групата VIII – XII клас, 30 участници с 30 есета в групата IV – VII клас, и 28 участници с 32 стихотворения в групата VIII – XII клас, информират организаторите на надпреварата.

Творбите са оценени от жури в състав Соня Дамянова – старши експерт по БЕЛ към РУО – Враца, Яна Кременска – поетеса, зам.-главен редактор на алманах „Околчица“, и Марин Ботунски – журналист и главен редактор на алманах „Околчица“.

В раздел „Поезия“ победител в групата IV – VII клас е Кристи Ненина (СУ „Христо Ботев“ – Враца) със стихотворението „Ботев“. Втора е Йоанна Петрова (ЧСУ „ЕСПА“ – София), а трета – Андреа-Симона Баева (СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе). Във втора група – VIII – XII клас, първото място печели Вайа Митова-Мингас (СУ „Христо Ботев“ – Враца) за стихотворението „Бяла гълъбичка“. Нейни подгласнички са Данна Дурчева (ПГ „Ген. Вл. Заимов“ – Сопот) и Карина Спиридонова (СУ „Христо Ботев“ – Враца).

В раздел „Есе“ първи в групата IV – VII клас е Димитър Иванов (4. ОУ „Св. св. Козма и Дамян“ – Сандански) за есето „Българските будители днес“. След него се нареждат Дева-Константина Иванова, V клас (9. ОУ „Веселин Ханчев“ – Стара Загора) и Ивелина Димитрова (ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Овча могила, общ. Свищов).

Във втора възрастова група начело е Елена Ценова (СУ „Христо Ботев“ – Враца) с есето „Думи до Ботев“. Второ и трето място са присъдени на Радостина Георгиева (СУРИЧЕ „Д-р Петър Берон“ – Перник) и Никол Бояджиева (ЦПЛР – ОДК, Варна).

Специалната награда на МОН получава Биляна Кралчева (ЛК „Касталия“ при ЦПЛР – ОДК, Варна) за есето „Големи хора вършат малки работи, а големите работи се вършат от малки хора“. Призът на Националният дворец на децата е за Карина Цветкова (ЦПЛР – ОДК, Варна) за стихотворението „Човек с главно Ч“.

Поощрителни награди получават Моника Атанасова (ЦПЛР – ОДК, Варна), Тереза Ненчева (ОУ „Христо Ботев“ – с. Божурица, обл. Плевен), Никол Славова (ЕГ „Христо Ботев“ – Кърджали), Диляна Борисова (ОУ „Васил Левски“ – Правец), Искрен Вълчев (НУ „Иван Вазов“ – Враца), Сение Русева (ПГ по строителство „Пеньо Пенев“ – Силистра), Мария Еленкова (ФСПГ „Васил Левски“ – Монтана), Исмаил Юмер (ПГТ „Проф. д-р А. Златаров“ – Варна), Виктория Недялкова (СУ „М. Райкович“ – Дряново) и Ема Неделкова (НУ „Иван Вазов“ – Враца).

Церемонията по награждаването е на 27 май 2022 г. в Регионалния исторически музей във Враца, като част от програмата на традиционните Ботеви дни. **АЗБУКИ**

Из невероятния свят на приказките

Андреа Калчева (ЧСОУ „Британика“ – София) получава специалната награда на кмета на Варна в X национален конкурс за детска рисунка „ПриказкиТЕ“. Призът на Националният дворец на децата е за Наталия Карагъзова (ателие „Приложен фолклор“ – ЦПЛР – ЦИКО, София), а журието отличава Петя Велева (ЦИКО – София).

Конкурсът се организира от ЦПЛР – ОДК, Варна, местната община и МОН. За участие тази година са изпратени 241 творби.

Журието с председател Надежда Антова – художник, учител в НУИ „Добри Хрис-

тов“, Варна, присъжда първо място в първа възрастова група (предучилищна възраст от 5 години) на Ема Низамова (ДГ „Пролет“ – Велико Търново). Втора и трета са Михаела Тодорова и Марая Иванова (ДГ „Брезичка“ – Бургас).

Във втора група (I – IV клас) победител е Габриела Георгиева (ателие „Приложен фолклор“, ЦПЛР – ЦИКО, София). Нейни подгласници са Елиза Бебова (ателие Argira Art – Варна) и Ема Дренска (ЦПЛР – ОДК, Варна).

В трета група (V – VII клас) призъори са Ина Костова (The American School of Bulgaria – Варна), Дарина Николова

(ателие „Приложен фолклор“, ЦПЛР – ЦИКО, София) и Стефани Паскова (ОУ „Христо Смирненски“ – Дулово).

В четвърта група (VIII – XII клас) начело е Елена Желева (ЦПЛР – ОДК, Варна) пред София Рукова (ЦИКО – София) и Ралица Кахайова (МГ „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив).

Връчването на отличията се провежда на 28 май 2022 г. в двора на ЦПЛР – ОДК, Варна. Наградите на неявилияте се участници ще бъдат изпратени по куриер за сметка на получателя при поискване, съобщават организаторите. **АЗБУКИ**



Петя Велева (ЦПЛР – ЦИКО, София) – награда на журието

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“



Директор:
д-р НАДЯ КАНТАРЕВА-БАРУХ
Заместник-директори:
НИКОЛАЙ КЪНЧЕВ
СТОЯН СТОЯНОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
тел: 02/425 04 70
02/425 04 71
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>
<https://www.azbuki.eu>



Аз-буки

Банкова сметка: Райфайзенбанк
бул. „Цариградско шосе“ № 101
IBAN: BG40RZBB91553139075716
BIC: RZBBBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Онлайн редактор:

Аделина Маринова
a.marinova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Иван Шопов
i.shopov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Разпространение:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Варна – Айсеел Рудфи
varna@azbuki.bg

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова
vidinster@gmail.com

Кърджали – Радка Петкова
088 6732874

Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Стара Загора – Росица Ранчева
088 6153628

Шумен – Светлана Крумова
srkumova@gmail.com

Кореспонденти в чужбина:

Брюксел – д-р Яни Узунов
yaniz1@abv.bg

Никозия – Бранислава Бобанац
branim@abv.bg

Тел Авив – Рина Бакалова
rina.bakalov@gmail.com

Берлин – д-р Ваня Велкова
dr.velkova@azbuki.bg

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Антоанета Найденова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните текстове

и илюстрации са собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Снимка БУ „Слово“ – Оксфорд



Учениците от Българското училище „Слово“ в Оксфорд и от филиала му в Хай Уикъмб отбелязаха Деня на славянската писменост и култура с концерт на живо. Тържеството се проведе във впечатляващата със своите стъклописи и мраморни колони концертна зала на църквата „Сейнт Андрус“.

Деца представиха пред гостите обичани български стихотворения, театрални постановки, много музика и песни, а шестокласниците им припомниха за живота и делото на Паисий Хилендарски.

Публиката бурно аплодира и групата за народни танци „Оксфордски хоротропи“ към фолклорен ансамбъл „България“, която изпълни хора от различни региони на България

36 деца ще мерят сили по четене

За шести път ще определят кои са царете на буквите сред българчетата от 9 училища зад граница

Тони КИРИЛОВА

За участие в шестия международен конкурс по четене на български език „Аз Буки Веди“ са се записали 36 ученици от първи и втори клас от 9 неделни училища в чужбина. Децата ще покажат как са усвоили четенето на роден език на 12 юни 2022 г. в Неделното училище за български език и култура „24 май“ в Бад Липшпринге, Германия.

Шестото издание на Конкурса по традиция се организира съвместно с Българското училище „Аз Буки Веди“ в Кьолн под патронажа на генералното консулство на България във Франкфурт на Майн и Държавната агенция за българите в чужбина.

Вестник „Аз-буки“ е медиен партньор на конкурса „Аз Буки Веди“.

„Очакваме за участие в Конкурса да дойдат 32 деца и с нашите четири, стават общо 36“, съобщава Красимира Русева – училищен ръководител на тазгодишното училище домакин в Бад Липшпринге. Тя добавя, че участват деца от следните училища в Германия: БУ „Св. княз Борис I“ в Аахен, БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Дортмунд, БУ „Васил Левски“ в Саарбрюкен с филиал в Кайзерслаутерн, БУ „Буквар“ в Кобленц, БНУ „Аз Буки Веди“ в Кьолн, БНУ „Тракия“ в Майнц, БУ „Ян Бибиан“ в Мюнстер, БУ „Буквар“ във Франкфурт на Майн и от училището домакин „24 май“ в Бад Липшпринге.

Последните две години Конкурсът се провежда онлайн с виртуален домакин БУ „Св. княз Борис I“ в Аахен. Миналата година в него участваха рекорден брой ученици – 92 от 32 неделни училища в чужбина от 9 държави. Този година той ще се проведе присъствено, поради което участниците са по-малко, но пък ще имат възможността да изпитат радостта от живото общуване със своите

върстници.

Конкурсът по четене е родителска инициатива, осъществена за първи път през учебната 2010/2011 г. в БНУ „Аз Буки Веди“ – Кьолн. Целта му е да изгради, развие и мотивира четивните умения у децата от българската диаспора. Конкурсът е междуучилищен от 2017-а. По света има 245 школа, които се подпомагат финансово от Министерството на образованието и науката по ПМС №90, и още около 130 – по Националната програма „Роден език и култура зад граница“.

На Конкурса по четене на български език могат да се явяват по двама от най-добре четящите ученици от I и II клас от неделните школи. Те се избират след провеждане на вътрешни кръгове по четене – първо на познати уроци от читанките, а после на непознати текстове. До участие в него в категорията „Първокласници“ се допускат деца на възраст не повече от 8 години, а в категория „Второкласници“ – до 9 години.

Конкурсът ще се проведе в три кръга. Първият предвижда четене на познат текст от читанките за I или II клас от предварително

определени и изпратени 20 текста. Децата ще изтеглят номер със заглавието на познатия текст и ще прочетат част от него на глас пред журито. Вторият кръг включва четене на непознат текст в мерена реч, след което журито определя финалистите. Те ще се явят на третия кръг, по време на който ще четат непознат текст в проза.

Членовете на журито и тази година са: проф. д-р Боян Вълчев от СУ „Св. Климент Охридски“ – председател на журито, настоящ преподавател по българистика и литературна теория в „Рупрехт-Карлс университет“, Хайделберг, Германия; доц. д-р Илияна Чекова – преподавател по български език за чуждестранни студенти в Университета в Кьолн, както и във Факултета по славянски филологии на СУ, и д-р Камелия Спасова – поет и есеист, настоящ преподавател по антична и западноевропейска литература в Софийския университет.

След третия кръг на Конкурса журито ще определи годишния „Цар или Царица на буквите“ от I и II клас, както и по един техен подгласник. За много добре представилите се участници, на които малко не е достигнало да станат Цар или Царица на буквите, е предвидена по една поощрителна награда в двете категории.

„Много допълнителни отличия са подготвени от патроните на Конкурса – Генералното консулство на България във Франкфурт на Майн и Държавната агенция за българите в чужбина, както и от няколко издателства и книжарници. Искаме да насърчим малките герои, които се осмеляват да демонстрират умения си да четат на български език“, обяснява училищният ръководител на тазгодишното училище домакин в Бад Липшпринге Красимира Русева. Училището е действащо от пет години и през тази учебна година в него се обучават 40 деца.

През 2023 г. домакин на международния конкурс по четене на български език „Аз Буки Веди“ ще бъде Първо българско училище „Иван Вазов“ в Арма, Северна Ирландия.

Снимка БУ „Васил Левски“ – Саарбрюкен



С Поход на буквите отбелязаха 24 май учениците от Българското неделно училище „Васил Левски“ в немския град Саарбрюкен. По време на похода в гората над града те търсиха скритите глаголически и кирилски букви и научиха нови любопитни неща за българската азбука. Идващата събота това ще направят и техните съученици от филиала на училището в Кайзерслаутерн

Нов шрифт Азбуки за 24 май

*Той може да се изтегли безплатно
и е създаден от графичния дизайнер
Анита Рупова от Белене*



Снимка Анаита Рупова

Авторката на новия шрифт е завършила графичен дизайн в държавния колеж die Graphische във Виена

**Ралица
ГОСПОДИНОВА**

Изяло нов шрифт с българска кирилица, наречен Азбуки, по повод 24 май публикува столичното брандинг студио Brandly Collective съвместно с онлайн медията Uspelite.bg. Шрифтът може да се изтегли и ползва напълно безплатно. Вдъхновение за създаването му са традиционните български букви, пресъздадени по нов начин. Зад всяка буква от шрифта стои графичният дизайнер Анаита Рупова

от Белене, която изпитва не само любов към типографията, но и към творенето, каго процес. „Решихме да създадем шрифт с българска кирилица, който да показва кои сме като народ. Нашите букви, нашата сърцевина, нашата душа. Защото да си патриот (с И, не с Е), стига много по-далеч от това да закачиш българското знаме на балкона си или портрет на Левски в стаята. Да си патриот, е всеки малък ежедневен акт, който показва твоята национална идентичност и вяра във възможностите на хората в България“, споделя Анаита.

Във времена, в които

все по-малко хора пишат ръкописно на хартия, шрифтовете са новият почерк, който се използва през цялото време. И колкото по-достъпни до всеки един са те, толкова повече се идентифицираме с тях.

Защо българска кирилица?

На кирилица пишат повече от 12 държави, което прави над 250 милиона души. Повечето шрифтове, които се използват в момента, са предимно руски и украински. И макар че между различните видове кирилица има немалко сходства, всяка има своите особености, които са

присъщи само за нея.

„Азбуки е опит за създаване на нещо в духа на традициите, но с поглед напред. Защото миналото е там, за да ни учи как да градим по-светло бъдеще, запазвайки същността си. И ако „и ний сме дали нещо на света“, искаме да покажем, че можем да продължим да даваме. Като започнем от шрифт с българска кирилица, който всеки може да изтегли съвсем безплатно и да знае, че буквите, които излизат от върховете на пръстите ни, не само изглеждат български, но са наистина български“, обяснява Анаита Рупова.

Моята мечтана професия

Ангел ДОБРИКОВ

Областният управител на Смолянска област Емил Хумчев връчи грамоти на изявени ученици от Средно училище „Отец Паисий“ – Смолян, участвали в детския конкурс за рисунка под наслов „Моята мечтана професия“. Инициативата за обявяване на Конкурса е на дирекция „Бюро по труда“ – Смолян. Тя е част от проявите, с които нейните служители отбелязват тридесет и втората годишнина от създаването на Агенцията по заетостта. По този повод Дирекцията организира ден на отворените врати, в който ученици от СУ „Отец Паисий“ заедно с представители на областната администрация, на смолянския Филиал на Варненския свободен университет (ВСУ) „Черноризец Храбър“ и на фирми от Смолян и региона осъществиха посещение в институцията и се запознаха с основните ѝ функции. Директорът на „Бюро по труда“ – Смолян, Рабие Кюсева подчерта неговата значимост като компетен-

тен и полезен посредник между работодателите и образователните институции за обучение на кадри, необходими на бизнеса, и за запълване на нишата за квалифицирана работна ръка.

Според доц. д-р Анелия Пържанова – директор на среднородопския Филиал на ВСУ „Черноризец Храбър“, е необходимо своевременно насочване на образованието към нови сектори и умения, както и към създаване на устойчиви механизми за качествена заетост на местно ниво. Работната сила следва да притежава такива общи умения, чрез които да преминава в различни сектори и да проявява новаторство в променящите се условия на пазара на труда. Психологът Венета Хаджиева представи успехите и възможностите за обучение в СУ „Отец Паисий“. Талантливи възпитаници на школото поздравиха участниците в събитието с изпълнение на народни песни. Директорът на смолянското Бюро по труда съобщи, че подобни срещи ще станат традиция.

60 абитуриенти със сертификат за работа

10 зрелостници от Професионалната гимназия по машиностроене в Пловдив получиха сертификат за успешно завършен курс по пневматика, електропневматика, пневматични задвижвания и сензори в пневматичните системи. Такъв сертификат ще бъде връчен на още 50 абитуриенти от СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Калековец, ПГ по селско стопанство – с. Белозем, и ПГ по хранителни технологии и техника в Пловдив.

В продължение на две години те се обучават по проект „Достъп до технологично модерна образователна среда“, осъществен от екипа на „Тракия ЕДУ“ към „Тракия икономическа зона“ с финансовата подкрепа на фондация „Америка за България“. Учениците проведоха теория и практика в Центъра за професионално обучение „Тракия“ към „Тракия икономическа зона“, който обслужва бизнеса в нея.

„Колеги машиностроители, уникалността и иновативността на проекта, в който участвахте, е, че не само се обучавате в модерна база с работи, но и че преподаватели от Университета по хранителни технологии – Пловдив, водиха часове в средното образование.“ Така инж. Кирил Саксанов – дирек-

тор на Гимназията по машиностроене, се обърна към учениците, завършили обучението.

„Проектът даде възможност на младите хора от четири училища да придобият допълнителни знания. Получавате сертификати, които имат тежест и вече можете да започнете работа в заводите в „Тракия икономическа зона“. Сертификатите са идентични с тези, които издаваме на служители на предприятия, тъй като център „Тракия“ служи и за квалификация и преквалификация на кадрите“, подчерта доц. д-р инж. Таня Титова – директор на „Тракия ЕДУ“ и декан на Техническия факултет на УХТ. В потвърждение на думите и директорът на „Клъстер Тракия икономическа зона“ Катя Стайкова посочи, че желаещите могат да подадат своите автобиографии и да кандидатстват за работа. Абитуриентът Петко Желязков също смята, че с придобитите нови знания и умения завършващите са готови за реалното производство.

По проекта фирми от „Тракия икономическа зона“ предоставиха оборудване на Професионалната гимназия по машиностроене и на Професионалната гимназия по битова техника в Пловдив. **ДЗБ**

Варненската „Опера в Летния театър“ с 22 представления

Деница СТОЯНОВА

Седем оперни премиери, пет симфонични концерта, три балетни и две музикални премиери са предвидени в рамките на 13-ото издание на „Опера в Летния театър“ във Варна тази година.

„Подготвили сме за нашата публика бляскаво издание на „Опера в Летния театър“ с 22 представления от 11 юни до 25 август, които са кулминация сред празничните събития в 75-годишния юбилеен сезон на Държавна опера Варна“, каза Даниела Димова – директор на Театрално-музикалния продуцентски център Варна.

Начало на XIII издание на „Опера в Летния театър“ поставя мултимедийният концерт „Жените на Пучини“ (11.06). Концертът е със специалното участие на Доната д'Ануцио Ломбарди – носителка

на награда „Пучини“ 2019.

Кулминация на оперното лято ще бъде концертното изпълнение на Вердиевия шедевър „Отело“ (17.08). Неподражаемата Красимира Стоянова ще поднесе партията на Дездемона. Прочутият баритон Владимир Стоянов ще бъде Яго, а варненският тенор Милен Божков – Отело.

За пръв път от много години във Варна ще гостува оперен театър с целия си състав – Opera Romana Craiova от Румъния с диригент Джана Фрата и режисьор Крис Катена. Ще бъдат представени опери от Джакомо Пучини – трагичната „Мантията“, лиричната „Сестра Анджелика“ и комичната „Джани Скики“, които се оценяват като върхово постижение в неговото творчество.

Голямата премиера на оперното лято ще бъде „Ромео и Жулиета“

от Шарл Гуно (7.07), с диригент-постановчик Светослав Борисов – главен диригент на Оперния театър в Магдебург и режисьор Урсула Хорнер.

Премиерата на „Набуко“ от Дж. Верди (14.07) ще дирижира Якопо Сипари ди Пескасероли, постановка Кузман Попов, режисьор Сребрина Соколова. Участват световноизвестният мексикански баритон Карлос Алмагер, Йоана Железчева и Юлиан Константинов.

Ще видим още премиерата на най-красивата опера на Чайковски „Дама Пика“ (26.07), премиерата на „Ернани“ (6.08) от Дж. Верди, премиерите на „Шехеразада“ и на „Валпургиева нощ“ – балетна сцена от V действие на операта „Фауст“ от Шарл Гуно със статут на самостоятелна творба (29.06), и на „Красавицата и Звярът“ (12, 13.08).

АБОНАМЕНТ 2022



Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Вестник „Аз-буки“	78 лв.
Научно списание „Български език и литература“	39 лв.
Научно списание „История“	39 лв.
Научно списание „Математика и информатика“	39 лв.
Научно списание „Педагогика“	87 лв.
Научно списание „Професионално образование“	50 лв.
Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“	53 лв.
Научно списание „Философия“	30 лв.
Научно списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“	53 лв.
Научно списание „Чуждоезиково обучение“	39 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

3% от цената – при **ТРИ** и повече издания

5% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 02/425 0470;
azbuki@mon.bg
www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

АЗ-БУКИ ФОТОКОНКУРС

www.azbuki.bg



Снимката участва в VI издание на Фотоконкурса на „Аз-буки“.
Автор: **Димитър Петров**, НПГТС „Христо Ботев“ – Велинград

„Моето училище е най-хубавото“

СЕДМИ НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за VII издание на Националния фотоконкурс „Моето училище е най-хубавото“.

В конкурса могат да участват:

Ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

Авторски творби се приемат до 30. XI. 2022 г.

Адрес: konkurs@azbuki.bg „За фотоконкурса“

Участието в конкурса е без такса.

Подробни правила за участие на: www.azbuki.bg.

Изпратените снимки се оценяват от авторитетно жури с председател **проф. д-р Станислав Семерджиев** – ректор на НАТФИЗ, изпълнителен директор на Световната асоциация на филмовите и телевизионни висши училища.

Победителите се обявяват през декември 2022 г.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2023 г.

Ученическите творби ще бъдат публикувани в изданията на „Аз-буки“.

Изложба представя по нов начин образите на Кирил и Методий

В изложбата „Кирил и Методий. Образ. Памет. Идентичност“, разположена в Централното управление на БАН, се представят образци на светските изображения на Кирил и Методий върху ордени, медали, значки, марки, паметници и т.н. от различни славянски и неславянски държави в голям хронологичен диапазон – от края на XIX в. до наши дни.

Изложбата може да се види до 6 юни 2022 г. Концепцията и идейният проект са на доц. Десислава Найденова и проф. Веселка Желязкова от Кирило-Методиевския научен център към БАН.

Изучаването на светските изображения на славянските просветители представя по нов и любопитен начин кирило-методиевската традиция в цялата ѝ сложност и многообразие. Животът и книжовната дейност на славянските първоучители оставят трайни следи в историята на редица европейски държави. Можем да я проследим по градските

паметници и мемориални плочи, символ на спомена и почитта към делото им. В Солун, откъдето старите текстове разказват, че са родом. В много градове на Чехия и Словакия. Някъде тук, на територията на тези две държави, е била разположена средновековната Великоморавия, накъдето през 863 г. се отправят Кирил и Методий, за да разпространяват Божие слово на разбираем за славяните език. В Рим, където Кирил умира. В Елванген, където най-вероятно немското духовенство осъжда Методий. В Полша и Унгария, докъдето е стигнал в своята покръстителска мисия Методий, а може би не е, но местните така разчитат символите на средновековния текст. В България, където са приети прогонените ученици на Кирил и Методий. По-късно от тук старобългарската писменост и книжнина се разпространяват сред източните славяни и сърбите, а дори и в румънските княжества.



Уважаеми читатели,

Поради големия интерес към в. „Аз-буки“ ви предоставяме възможност да закупите неговите броеве и от следните места:

СОФИЯ: Национален природонаучен музей, бул. „Цар Освободител“ 1 (понеделник – неделя от 10,00 до 18,00 ч.); подлез „Глиска“.
ПЛОВДИВ: Основно училище „Алеко Константинов“ (библиотеката), ул. „Божидар Здравков“ 3а, тел.: 032/62 56 73.

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-педагогическо и методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**ОБУЧЕНИЕ
ПО ПРИРОДНИ НАУКИ
И ВЪРХОВИ ТЕХНОЛОГИИ**

• година XX, 2012 • киев 1

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-педагогическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ФИЛОСОФИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**ЧУЖДОЕЗИКОВО
ОБУЧЕНИЕ**

Научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

21

26 май – 1 юни 2022 г.

Диалектното разнообразие на лексикално равнище

*Откъс от „Лексикален израз на антонимни
отношения в българските диалекти“*

Доц. д-р Владислав Миланов

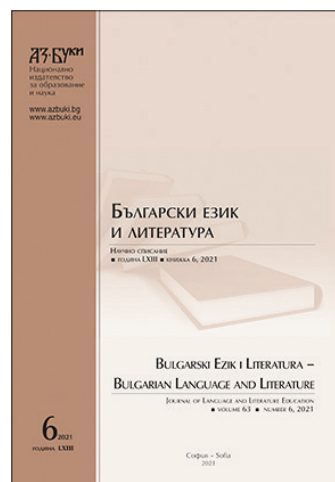
Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Диалектното лексикално разнообразие днес все повече привлича вниманието на специалистите лингвисти. Този факт влиза в противоречие с оповестяваната от десетки години научна хипотеза, че диалектите постепенно отмират и че не е далече времето, когато диалектологията ще бъде преподавана и изучавана като историческа дисциплина. Твърдението се оказва пресилено, а доказателство за това е и липсата на съвременни изследователски проучвания на терен по малките населени места, които да дават актуална картина за състоянието на диалектите и на езиковите им равнища. Социолингвистиката несъмнено е наука, която работи със съвременни изследователски подходи и процедури при проучването на съвременната градска езикова ситуация. Вече има няколко мащабни изследвания, които ѝ отреждат място в световните научни постижения, но това не бива да измества и да омаловажава традиционните проучвания на терен, благодарение на които българската диалектология бележи своите върхови научни постижения и се съизмерва с най-добрите европейски традиции в науката. Няма да сгрешим в подкрепа на това твърдение, ако определим появата на Идеографския диалектен речник на българския език (2012, 2021) като постижение не само на българската наука и лексикографска практика, а и като заявка за доктрина в световната лингвистика.

Всяко съвременно проучване върху лексиката и лексикалната семантика разширява контекста и задълбочава обективността на научните изводи, когато анализира диалектното състояние и историческия развой на една лексикална единица; когато я разгръща в балкански и славянски езиков контекст.

След появата на Идеографския диалектен речник на българския език изследванията върху книжовната и диалектната лексикална система несъмнено са много по-професионално аргументирани и много по-задълбочени.

Заглавието е на редакцията



www.bel.azbuki.bg

*Списание се реферира
и индексирва в Web of Science:
Emerging Sources Citation Index*

Главен редактор

Проф. д.п.н. Галя Христовова
E-mail: hristozova@bfu.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Български език
и литература“,
кн. 6/2021:**

ЕЗИКОЗНАНИЕ

Прозодични характеристики на изречения с комуникативно маркиран и комуникативно немаркиран словоред / *Бистра Андреева, Снежина Димитрова*

Лексикален израз на антонимни отношения в българските диалекти / *Владислав Миланов*

Misvaluation: On the Bulgarian Verbs подценявам 'Underestimate' and надценявам 'Overestimate', their Semantic Structure and Translation into Russian / *Elena Ivanova, Alexandra Eremchenko*

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Българското село между двете световни войни. Социология на престъплението в прозата на Георги Караславов / *Антоанета Алитиева*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА ПО СВЕТА

Многообразието на кирилицата в обучението по български като чужд / *Антония Радкова*

Тактики и стратегии при превод на термини в български език (на фона на руски и сръбски език) / *Радостина Стоянова*

Ролята на интерактивния бинарен урок в обучението по български език като чужд / *Маргарита Димитрова, Теодора Тодорова, Васил Димитров*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Съвременната българска литература като средство за формиране на оценъчни способности у подрастващите за девиациите в поведението / *Даниел Полихронов*

Равнище на формираност на ключовата компетентност „Общуване на роден език“ на учениците в начална училищна възраст според техните учители и родители в сравнителен план / *Теодора Вълева*

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИЯ

Ново учебно помагало по правопис за юристи / *Надежда Сталянова*

И за гуалектолозите, и за съвременните изследователи подхождат в речника очертават важни изводи.

1. По-богати са речниковите статии за съществителните имена, а при прилагателните се срещат най-вече лексеми, свързани с качества и характеристики, присъщи на гуалектния носител.

2. Преобладава очаквано конкретната лексика, но се срещат и множество примери за абстрактна лексика в българските гуалекти.

За нуждите на настоящото изследване е особено важен първият извод. Разнообразието от характеристики и мотивационни признаци при прилагателните имена се определя от бита и ежедневието на гуалектния носител; от номинирането на важни за общуването качества между членовете на една общност, възникнали на базата на различни прояви на индивида в семейството или пък в обществото; свързани с физически, емоционални и душевни състояния. Твърде рано е на базата само на едно изследване да се оформи научна хипотеза, но може да се приеме като начално работно определение твърдението, че се срещат повече названия, свързани с отрицателни качества и прояви у хората, отколкото с положителни черти и прояви.

Целта на настоящия текст е да представи разнообразието от антонимни отношения чрез представянето на двойката лексеми *здрав – болен* в българските гуалекти. Изборът на тази двойка думи не е случаен. Днес ситуацията в света е усложнена заради агресивното заболяване COVID-19, което налага редица ограничения за цялото човечество. Всеки ден в публичното пространство се говори за ваксери и антиваксери, болни и здрави, излекувани и починали. Един поглед върху състоянието на антонимите *болен – здрав* в българските говори ще даде интересни сведения за различни семантични признаци, които залягат в основата на прилагателните имена, както и ще разшири представата за словообразователните модели, чрез които се осъществяват различни варианти на тези думи в българските гуалекти.

Преди да преминем към представянето на антонимната двойка в гуалектите, ще представим накратко описанието на лексемите в различни речници, за да се очертае по-пълната картина на значението им, както и на основните варианти, чрез които се употребяват в обществото.

В Синонимния речник на българския език думата **здрав** се среща със следните значения:

- (прил.) як, крепък, силен, държелив, издръжлив, устойчив, непоколебим, жизнеспособен
- (прил.) запазен, невредим, неповреден, незасегнат, ненакърнен, непокътнат, ненакърним, недокоснат, цял, чиста
- (прил.) солиден, твърд, набит, траен, пътен, стабилен, масивен
- (прил.) бодр, жизнен, жизнерадостен
- (прил.) здравословен, чист, хигиеничен, санитарен
- (прил.) нерушим, ненарушим, неразбиваем
- (прил.) във форма
- (прил.) жилив, мускулист, жилист
- (прил.) здраво закрепен, неподвижен
- (прил.) полезен, благотворен
- (прил.) в безопасност, спасен, избавен

(прил.) нисък
 (прил.) сигурен, надежден
 (прил.) корав, непоклатим
 (прил.) едър
 (прил.) спокоен, въздържан, умерен, сериозен, трезв
 (прил.) способен, кадърен, умел, сръчен, ловък, годен
 (прил.) непогрешим, уверен
 (прил.) балансиран
 (прил.) постоянен, неизменен
 (прил.) пълен, съвършен, истински, същински
 (прил.) цялостен
 (прил.) непорочен, неопетнен

Тълковният речник на българския език (Radeva 2012, 2015) пък определя следните значения на думата:

1. който не е болен;
2. който не е повреден;
3. изпълнен със сила и стабилност;
4. полезен за здравето;
5. реалистичен, без фантазиране;
6. морално устойчив.

В по-голямата част от българските диалекти лексемата **здрав** със значение „който е в добро здраве, не е засегнат от болест или повреда“ се среща в голяма част от езиковата ни територия (виж в края на изследването приложената речникова статия). Словообразователни разновидности, образувани с помощта на различни суфикси (-ичък; -щав), добавени към кореновата морфема, се срещат например в Търновско, Плевенско **ЗДРАВЕН ИЧЪК**, а в Дупнишко и Ихтиманско се използва лексемата **ЗДРАВИШ АТ** (Ихт) и **ЗДРАВИЩ АВ** (Дупнишко).

Интересни са също наименованията, запазени от чужд език. Турското харен и неговите фонетични разновидности **арен** и **арън** се срещат съответно в Мелнишко и Кукушко. Към тази група може да бъде отнесено и наименованието **ЪЗГЪН** (Ловешко) и **ЛЕВЕНТ** (Разградско), които са останали от турски език със значение за здрав човек.

Голяма група представят и наименованията, в които е залегнал признак на базата на сходство или прилика. Тук влизат наименования като **БИКОВИТ** (Белоградчишко, Белослатинско, Врачанско, Готечко, Ломско, Пазарджишко). Очевидно е потърсена връзката между здравото животно и здравия човек. Неслучайно в българските диалекти се пази и поговорката „Здрав като бик и почти толкова умен“.

Здравият човек се свързва и с качеството *издръжливост*. Ето защо в някои диалекти се използват наименования, които го обвързват с нещо *жилаво* (тоест здраво и стабилно, издръжливо): **ДЪРЖЕЛ ИВ** Арг, Дев, Ихт (Костенец), Плов (Марково), Харм, Хаск; **ДЪРЖЕЛ ИТ** Кот, Пресл (Кочово), Слив (Ичера); **ДЪРЖЕЛ ЯЮ** Пров (Аспарухово), Разгр (Костанденец) // **Ж ИЛАВ** БСлат (Попица), Виг (Старопатица), Петр (Рупище). Подобна логика вероятно мотивира наименования с кореновата морфема -мощ: **З АМОШЕН** Пан; **З АМОЩЕН** Белгр (Ракитово), Пан; **З АМЪШЕН** Севл (Дамяново).

Интересно е, че в редица български говори със значение *здрав* се използват лексикални наименования, в които залягат признаци, свързани с *пълнокръвието*, *твърдостта* и *крепкостта* като знак за добро здравословно състояние: **КОР АВ** Варн (Рудник), НЗаг (Праселка) // **КР ЕПАК** Гюм, Смол; **КР ЕПАН** Смол (Момчиловци, Устово) // **КРЕВ ЕН** Монт (Владимировци); **КРЪВ ЕН** Поп (Светлен), Смол (Момчиловци). В разговорната сфера и сега *червендалест* се използва като синоним на пълнокръвен човек, но невинаги *здрав*, а изразът *крепко здраве* означава винаги много силно, много стабилно здраве.

Логично изглежда и това, че в българските говори здравият човек се възприема като „як“ човек, тоест физически много силен и стабилен. В основата на тази група наименования заляга кореновата морфема -як, но се срещат и няколко префиксални и суфиксални образувания, които внасят и допълнителна стилистична маркираност. Тази представа (за якия човек като физически здрав човек) заляга и в редица художествени текстове като критерий за добро здраве на човека, за да издръжа на физически труд и да създаде стабилно и физически здраво семейство: **ЯК** Бел, Белгр (Горни Лом, Стакевци), Блгр, Ботгр (Лопян), БСлат (Койнаре), Варн (Боряна), Белгр, Виг, Врач (Баница, Кален), ВТърн, Габр, ГЪърго (Мало Острени), ГДел, Гог (Лопушня), Гюм (Съчанли), Дегаг (Дервент), Дупн (Бобошево), Елен, Ивгр, ИТрак, Ихт, Каз (Енина), Карл (Войнягово), Кот, Кул, Кост, Кюст, Лов, Лозгр, Лом, Маг, Монт, Ник (Въбел, Мечка), Орях (Хайрегин), Павл (Караисен), Паз, Пан, Перн, Петр (Самуилово, Яково), Пещ (Розово), Плев, Плов (Марково), Рад (Извор), Разгр, Разл, Рус, Сам, Санг, Свгр (Черногъб), Свищ (Малчика), Севл, Сил, Слив, Смол, Соф, СтЗаг (Калояновец), Сяр (Кула), Троян (Ново село), Хаск (Елена), Шум (Дибич); **ЕК** Арг (Ореховец); **ЕК** (Дев (Широка лъка); **ИЕК** Белгр (Каменица);

‘ЯЧЪК Соф; **ВЪЗ ‘ЯЧЕК** НГ. Към тази група може да се отнесе и наименованието **ШЕН** (Пазарджишко, Плевенско), което в разговорната реч днес се използва, когато човек се чувства добре след дълго боледуване: **Шен съм**, тоест **по-добре съм, здрав съм**. Подобен е случаят с думата *читав*, която днес се използва с общо значение за *здрав, стабилен, способен*, на когото може да се разчита: **Ч ‘ИТАВ** Бел (Стърмен), Белгр (Стакевци), Берк (Вършец), Брезн, Виг (Цар Петрово), Габр (Балиновци), Дрян (Късовци), Дупн, Ихт (Костенец), Кот (Жеравна), Кул (Големаново), Кърдж (Чорбаджийско), Лов (Врабево, Летница), Лов (Врабево), Лук (Телиш), Монт, Орях (Хайредин), Паз (Калугерово), Пан, Перн, Петр (Яково), Плев (Тръстеник), Плов (Крислово), Първом, Раг (Дебели лаг), Сам (Говедарци), Свищ (Белене), Севл (Батошево), Слив (Драгоганово, Шивачево), Соф, Тем, Ямб (Генерал Инзово) // **ШЕН** Дегаг (Дервент), Паз, Хаск (Крепост).

На базата на част от избраните примери може да се направи следното обобщение: и в българските диалекти, и в българския книжовен език лексемата **здрав** се свързва както с представата за физически здрав, тоест неболен човек, така и с представата за стабилен, устойчив човек/характер, на когото може да се разчита в различни житейски ситуации. В мотивационните вътрешни характеристики логично влизат понятия като **як**, **биковит**, а в самата етимология на думата има елементи, свързани с дървото и неговата здрава сила. За физически здрав пък се използва съществителното име **здравеняк**, което препраща към много здрав и издръжлив физически мъж. В някои съвременни употреби значението на думата препраща и към понятието мутра. В българските диалекти думата **здравеняк** се среща чрез следните лексикални формации:

ЗДРАВЕН ‘ЯК м. Здрав и силен мъж. – **ЗДРАВЕН ‘ЯК** Белгр, Блгр, БСлат, Велгр, ВТърн, Габр, ГДел, Добр, Кюст, Лом, Петр, Разл, Сил, Трън (Насалевци). Шум; **ЗДРАВ ‘АК** ВТърн; **ЗДРАВ ‘ЕЦ** ВТърн // **‘АЛА** ж. Монт (Бели мел), Троян; **АЛ ‘А** Сам, Трън (Вукан); **АЛАМ ‘ИНА** Разл; **АЛ ‘ЕТИНА** Белгр (Горни Лом), БСлат (Габаре), Пан, Соф; **АЛЕТ ‘ИНА** Кюст (Драгойчинци), Пан // **АСА ‘АН** Карл; **РАСА ‘АН** Блгр; **АРСА ‘АНИН** Сол (Зарово) // **БАБАДЖ ‘АН** Асгр (Чешнегурово), Добр, Карл (Певците), Кост, Лом (Расово), Пан (Долно Левски), Пург (Смолско), СтЗаг, Тетов, Ямб (Зорница); **БАБАДЖ ‘АНИН** Паз (Варвара); **БАБАДЖ ‘АНКА** ж. Велгр (Каменица), Врач (Кривогол, Попоца), Тетов; **БАБАЖ ‘ЕН** м. Арг, Асгр (Малево), Смол; **БАБАЖ ‘ЕНИН** Арг, Асгр (Малево), Смол // **БАБ ‘АН** Вод (Кронцелово), Хаск (Крепост); **БАБ ‘АНКА** ж. Асгр (Яврово), Брезн, ВТърн, Габр, ГДел (Добромино), Карл, Лов (Лесигрен), Петр (Яково), Плов (Марково), Сам, Смол (Стърница), Тетов, Трън; **БАБ ‘АНКО** м. Гог, НПаз (Преселка) // **БАБАЛ ‘АР** Кук // **БАБ ‘АЧ** Велгр (Каменица), Ихт, Кук, Лов (Галата), Паз (Варвара, Черногорово), Пан (Долно Левски), Пург (Смолско), Слив (Езеро), Тем (Малка Желязна), Троян; **БОБ ‘АЧ** Арг, Асгр, Смол; **БАБ ‘АЧКА** ж. Асгр (Новаково), Кост; **БАБ ‘АЧКО** м. Асгр (Павелско), Брезн, Врач (Лук, Роман), Ихт, Карн, Кук, Монт (Бели мел), Ник (Въбел), Паз (Черногорово), Петр (Капатово), Плев (Тръстеник), Пресл (Драгоево), Разл (Банско, Баня), Севл (Крушево), Сол (Зарово), Тетов, Трън // **БАБА ‘ИТ** Брезн, Паз (Варвара, Черногорово), Плев, Пург (Смолско), Плов, Лов (Врабево, Летница), Павл (Патреш), СтЗаг (Виген), Хаск (Крепост); **БАБА ‘ИТЬ** ГДел (Нова Ловча); **БАБА ‘ИТИН** Варн (Кипра), Габр (Бакойци), Елен (Златарица), Кот (Жеравна), Паз (Черногорово), Пург (Смолско), Плев (Тръстеник), Разгр, Рус (Сливо поле), Свищ (моравя), Севл (Батошево), Сил, Смол (Богутево, Дряново); **БАБА ‘ИТЯН** НЗаг (Кортен); **БАБ ‘ИТЯН** Ямб (Ботево) // **БАЛВ ‘АН** Трън // **БАСМАТ ‘ИЯ** Трън // **БУКОСВ ‘ИНЕЦ** Драм // **БИН ‘А** ж. Сол (Зарово) // **Б ‘ИЦМАН** м. Дупн (Червен брег) // **Б ‘УБРЕК** Брезн // **БУТР ‘УМ** Паз (Елшица); **Б ‘УТУР** ГДел // **ДЕНДЖ ‘ИЯ** Тем // **ЕДР ‘АК** Тем // **ЖИГ ‘АВИЦА** ж. Карл (Калофер) // **КАРАМ ‘АН** м. Хаск (Горски извор) // **КЕ ‘ЯК** ГДел (Корница), ГОрях (Сушица), Елен (Слатарица), Стран, Шум (Саламаново) // **К ‘ОНДРАЧ** Разл // **КР ‘АТЕН ‘ИЦА** Разл ж. // **МАЖ ‘УТА** Ихт // **МАЛЮК ‘АТИН** м. Разл (Баня) // **МОК ‘АН** Ямб (Каменец) // **ПЕН ‘ЮГА** Велгр (Каменица) // **ПЕЩЕРН ‘ИК** Кул (Големаново) // **СБ ‘ИТАК** Деб, Охр (Охрид); **СБ ‘ИТОК** Дупн; **СБ ‘ИТЪК** Врач // **ТИР ‘УЗАН** Смол (Момчиловци) // **ФУР ‘ИЯ** ж. Елен (Капиново) // **ЦАП ‘АНКА** Смол (Момчиловци) // **ЦРЪВЕН ‘ЮГА** Кюст (Ивановци) // **ЦРВЕН ‘ЯК** м. Трън; **ЧЕРВЕН ‘ЯК** Ботгр (Врачеш), Ихт, Плев (Тръстеник) // **ЯКОТ ‘ИЦА** ж. Разл (Баня).

Пълния текст четете в „Български език и литература“, кн. 6/2021 г.

Обучение в условия на пандемия

*Откъс от „Емпирично изследване
на връзката между присъствието на лекции
и изпитни резултати при дигитално
обучение на студентите в MS Teams“*

Доц. д-р Християн Танушев

Университет за национално и световно стопанство

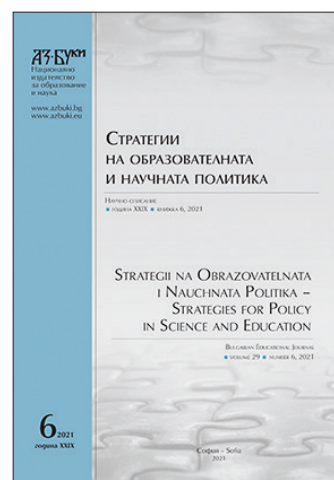
Въведение

В началото на 2020 г. образователните системи в целия свят бяха изправени пред огромно предизвикателство. Световната пандемия COVID-19 наложи въвеждане на мерки, които ограничиха личния контакт между хората. Училищата и университетите преминаха към онлайн обучение.

Общуването между преподавателя и студенти в електронна среда запазва характеристиките на традиционния контакт в аудиторията. Преподавателят следва да стимулира творческото мислене и дискусии, да подпомогне обучаваните при подбор на коректни източници на информация и анализ на данни, формулиране на тези и подходящи аргументи за тяхното обосноваване, оформяне на решения в практическа ситуация. Студентите трябва да проявят мотивация за участие в занятията, за изпълнение на възлаганите задачи и разработки за индивидуална и групова работа, активност да се включат в обсъжданията на казуси и теоретични въпроси.

Използването на онлайн комуникацията със студентите има своите особености. Тя позволява видеоизлъчване, запис на сесията, с последваща възможност за повторно преглеждане, впитане в традиционните презентационни материали на видеоклипове, възможност за реална демонстрация на достъп до бази данни и програмни приложения, които могат да бъдат използвани. Участниците във виртуална среща спестяват времето за пътуване до и от висшето училище, могат да се регистрират за нея практически от всяка дестинация и на всяко устройство, включително мобилно, могат да пренебрегнат социалните ограничения, свързани с облекло, консумация на храна и напитки. Особеност на университетските онлайн курсове е, че те са от вида синхронни,

Заглавието е на редакцията



www.strategies.azbuki.bg

*Списание се реферира
и индексирва в Web of Science;
The Philosopher's Index*

Главен редактор

Чл.-кор. проф. д.т.н.

Христо Белоев

E-mail: hbeloev@uni-ruse.bg

Редактор

Д-р Албена Симова

0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: strategies@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Стратегии
на образователната
и научната политика“,
кн. 6/2021:**

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПАРАДИГМИ

Трансформация в моделите за управление на висшите училища в България – предизвикателства и възможности в дигиталната ера / Десислава Серафимова, Андриана Андреева

Защо студентите не учат, а работодателите не дават високи заплати? / *Георги Киранчев*

ОБРАЗОВАНИЕТО В ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

Дистанционното обучение в СУ „Иван Вазов“ в Стара Загора през учебната 2019/2020 г. / *Тони Чехларова, Динко Цвятков, Неда Чехларова*

Емпирично изследване на връзката между присъствието на лекции и изпитни резултати при дигитално обучение на студентите в MS Teams / *Християн Танушев*

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

KiVa: финландската алтернатива срещу училищната агресия у нас / *Ивета Якова*

Bulgarian Parents' Attitudes to Literacy Activities Through Digital Devices and Relevant Sociodemographic Factors at The Beginning of the COVID-19 Pandemic / *Katerina Shtereva, Sonya Karabeliova*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Моралното въображение и етическата компетентност могат да се развиват и в университета / *Цветан Давидков*

ХРОНИКА

„Кризите като катарзис – политически, социални, стопански и културни измерения на екстремните ситуации в историята“ (Научна конференция, организирана от Регионалния исторически музей в Плевен и Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“) / *Ани Истаткова*

което означава, че участниците следва да се съобразят с определеното време за провеждане на занятията според изготвеното учебно разписание.

Но в редица случаи общуването може да бъде и затруднено. Преподавателят възприема по-различен начин аудиторията на живо и във виртуалната среда. Жестомимичната реакция на студентите отразява степента на възприемане на учебния материал. В дигитална среда те са представени като поле с инициали на монитора в случаите, когато студентите нямат видеокамера, не желаят да я включат или поддържаната скорост от доставчика на интернет услуги е ниска и изкривява картината. В студентските потоци, които надвишават девет човека (максималния брой участници, които се визуализират едновременно на екрана в MS Teams сесия), за професора е практически невъзможно да прецени дали определена концепция се възприема или поражда трудности и изисква допълнително разяснение. Студентите с по-ниско ниво на технически умения, които не са добре запознати с програмите или устройството, на което работят, също изпитват дискомфорт.

Тази статия има за цел да проучи връзката между посещаемостта на занятия (лекции и упражнения) в дигитална среда – MS Teams, срещи в български университет и постигнатите крайни оценки по учебната дисциплина. Обект на изследване са 485 студенти от направление „Икономически и социални науки“ от редовна и дистанционна форма на обучение. Предмет на проучването е проверката за наличие на корелационна връзка и оценка на регресионната зависимост между времето на присъствие на лекции и постигнатите оценки по изучаваната дисциплина.

Статистическите данни за разглежданата извадка и анализът на регресионната зависимост изследват тезата дали присъствието на лекции оказва значимо влияние върху крайните резултати на студентите по икономика в условията на глобална пандемия.

Проучването за първи път разглежда проблема в български университет в условията на онлайн обучение, когато контактът между преподавател и обучаеми се осъществява единствено чрез електронни канали и времето за участие на студентите в сесиите може да бъде отчетено обективно в часове и минути.

Статията е структурирана в следната логическа последователност. Раздел 2 е посветен на теоретичния обзор на литературата по темата. Раздел 3 представя изходните данни и дескриптивната статистика на изследваната съвкупност от студенти. В раздел 4 се дискутират резултатите от регресионния анализ и оценката на вариацията и валидността на модела. Заключениеето обобщава получените резултати и представя потенциални насоки за бъдещи изследвания.

Теоретичен обзор на литературата

Присъствието на лекции като фактор, който влияе върху крайните резултати на студентите, се проучва вече почти столетие. Haase (Haase 2021) цитира изследването на Turner от 1927 г., който установява отрицателна връзка между отсъствието от занятия и средните постигнати резултати на изпити. Obeidat et al. (Obeidat et al. 2012) насочва вниманието към разработката и на Jones от 1931 г., където се установява положителна корелация между присъствието на лекции и оценката.

Част от авторите Tiruneh (Tiruneh, 2007) и Schnee, et al. (Schnee, et al. 2019) предпочитат да съ-

средоточат своето внимание на присъствието на занятия и да изследват положителните ефекти върху оценките, обикновено в съчетание с други фактори. Други, обратно, разглеждат отсъствието на студентите, като техният процент в различните случаи варира от 18% при Marburger (Marburger 2001), през 40% в статията на Romer (Romer, 1993) и достига 70% Moore, et al. (Moore et al. 2003) и във всички случаи има негативен ефект върху оценката.

Проблемът продължава да привлича интереса на преподаватели от различни области на знанието, които се опитват да установят кои методи на обучение позволяват да се повиши ефективността на овладяване на знанията от студентите.

В техническите науки провеждат изследване Obeidat et al. (Obeidat et al. 2012), в културологията („Въведение в японската култура“) – Gump (Gump 2005). И в двете проучвания авторите стигат до извода, че присъствието на студентите подобрява крайните резултати.

Многобройни са изследванията в областта на медицината. Al Shenawi et al. (Al Shenawi et al. 2021) докладват позитивен статистически значим коефициент на корелация 0,36 при равнище на риска от 1% между участието на студентите в грижи за пациентите с хирургични интервенции за извадка от 331 човека. Cortright et al. (Cortright et al. 2011) изучават различията в постигнатите резултати сред 51 студенти по дисциплината „Физиология“ според пола в зависимост от присъствието. Значима разлика в степента на посещаемост не се наблюдава. Тя е около 80% в двете групи. Жените, които са посетили 89% от занятията, са с крайни оценки над средните. При мъжете не се наблюдава такова различие.

Проучванията на проблема в сферата на психологията са насочени към търсенето на причините за отсъствие от лекции в личностните и мотивационни фактори (Dollinger et al. 2008), (Farsides & Woodfield 2003). Индивидуалното решение на студента дали да отсъства от лекцията, може да е предизвикано от здравословното му състояние, натрупана умора или стрес (особено за студентите в дистанционна форма на обучение, чиито лекции и упражнения са в почивните дни, обичайно след петдневна работна седмица), насочване на вниманието към други дисциплини (например преди провеждане на контролни работи или при изтичане на крайния срок за предаване на курсови проекти и презентации), отрицателна нагласа към лектора или учебното съдържание (когато се представя единствено материал от учебник или достъпен литературен източник, който може по-бързо и ефективно да бъде усвоен чрез самостоятелна подготовка), липса на мотивация или „лични причини“. Alexander & Hicks (Alexander & Hicks 2016) цитират изследвания, които споменават или се съсредоточават върху влиянието на тези фактори, и установяват висока степен на корелация между посещаемостта на лекции и изпитните резултати. Признавайки, че холистичният подход би обогатил проучването, тези мотивационни и личностни променливи не са включени в настоящия анализ.

Значителен интерес към проблематиката се проявява и при преподаването на икономически дисциплини. Naase (Naase 2021) установява, че студентите, изучаващи статистика, където широко се използват програмни продукти, присъствали на всички занятия и изпълнили всички задания, постигат най-добри резултати на изпита. Stanca (Stanca 2006) описва извадка от 766 студенти в курс по „Микроикономика“. Достига до извода, че корелацията „присъствие – резултати“ е статистически значима и положителна и развива множествени регресионни модели, при които да се отчете влиянието на приноса на преподавателя (присъствието на занятия) и приноса на студента (възможностите, усилията и мотивацията му).

Съществуват и изследвания, които не установяват връзка между посещенията на лекции и академичните резултати. Eisen et al. (Eisen et al. 2015) представят данни за студенти по медицина в курс по „Дерматология“, където участниците, избрали да гледат лекциите в онлайн среда пред присъствието в аудиторията, постигат по-високи резултати. Kauffman et al. (Kauffman et al. 2018) споделят, че причините за отсъствие на корелация между посещението на лекции и изпитните резултати могат да са повлияни от избрания формат на изпита – тест със закрити въпроси, които са насочени към оценка на конкретни знания, но не отразяват критичното мислене, социалните умения на бъдещите medici.

Много подробен анализ на публикациите по разглежданата проблематика се съдържа в статията на Crede et al. (Crede et al. 2010). В 68 различни изследвания на връзката „присъствие на занятия – оценки по дисциплината“, които покриват съвкупност от 21 164 студенти, се установява, че присъствието е силно корелирано с оценките (средният коефициент на корелация е 0,44 със стандартно отклонение в размер от 0,14) и има слаба или средна връзка с индивидуалните характеристики на студента (съзнателност, екстровеерност, самооценка и групи).

Изходни данни и дескриптивна статистика

Общата съвкупност в настоящото изследване се състои от 481 студента. От тях 257 са мъже и 224 жени, което отразява балансираност. Различията между тези две групи не са обект на това изследване. Те представляват анонимизирана извадка от записани за семестъра студенти от професионално направление „Икономика“ в бакалавърска степен на обучение. Изучаваните учебните дисциплини носят по 5 кредита съгласно Европейската система за трансфер на кредити. Курсовете са проведени през един от двата семестъра на учебната 2020/2021 година с използване на програмния продукт MS Teams. Програмата позволява да се отчете времето, което студентът физически е прекарал от момента на включване до момента на напускане на провежданите занятия. Общото време на присъствие на студента е изчислено като процентна стойност от общото време, в което лекторът е бил активен. Данните са обработени със статистическата програма STATA.

От тази съвкупност са обособени две извадки, които са съпоставими помежду си, тъй като студентите изучават една и съща специалност и учебна дисциплина и са в един и същ курс на обучение. Първата се състои от 124 студенти в редовна форма на обучение, втората – от 95 студенти в дистанционна форма на обучение.

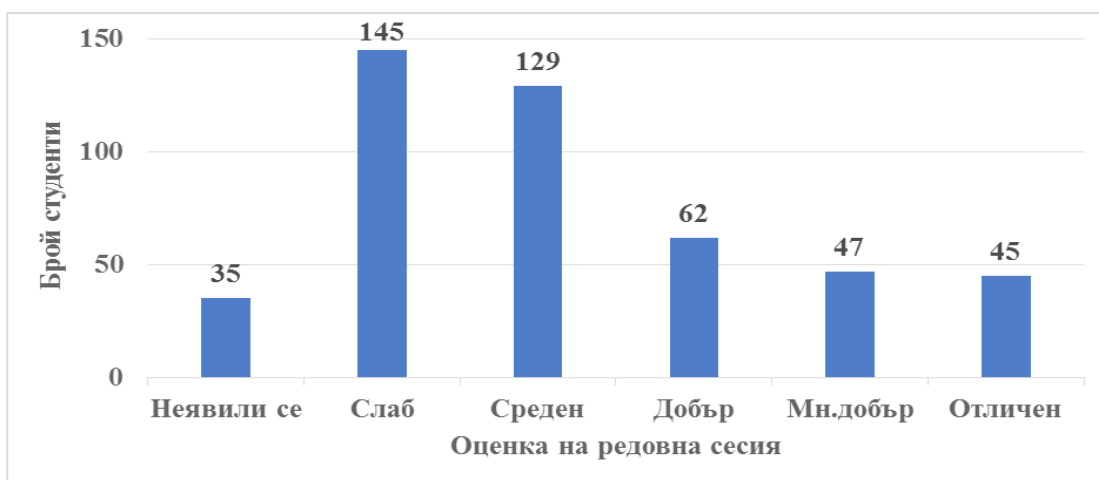
Данните за общата разглеждана съвкупност от студенти и извадките за редовна и дистанционна форма на обучение са представени в таблица 1.

Таблица 1. Дескриптивна статистика на изходните данни*

	Брой студенти	Минимум	Максимум	Средна	Стандартно отклонение	Коеф. на асиметрия	Коефициент на ексцес
Множество на броя студенти	481						
в т.ч. мъже	257						
жени	224						
Оценки от редовна сесия	463	0	6	3.09	1.5509	0.1553	2.7334
Окончателна оценка за семестъра	465	0	6	3.56	1.0891	0.9394	3.5046
Посещаемост в %	465	0	100	30%	0.3176	1.0945	2.7844
Извадки по форма на обучение							
Редовна	124	0	6				
Оценки от редовна сесия	122			3.09	1.4625	0.1790	2.8454
Окончателна оценка за семестъра	122			3.58	0.9861	1.2242	3.6690
Посещаемост в %	122			30%	0.3307	0.7275	2.1048
Дистанционна	105	0	6				
Оценки от редовна сесия	95			3.58	1.8655	-0.4507	2.4285
Окончателна оценка за семестъра	95			4.01	1.2589	0.4946	1.7504
Посещаемост в %	95			21%	0.3370	1.4009	3.4959

* Всички таблици и фигури в текста са резултат от лични изчисления на автора

Постигнатите резултати от студентите на редовна сесия са представени на фигура 1. Окончателните оценки за семестъра, включително получените на поправителна и годишна поправителна сесия, са визуализирани на фигура 2.

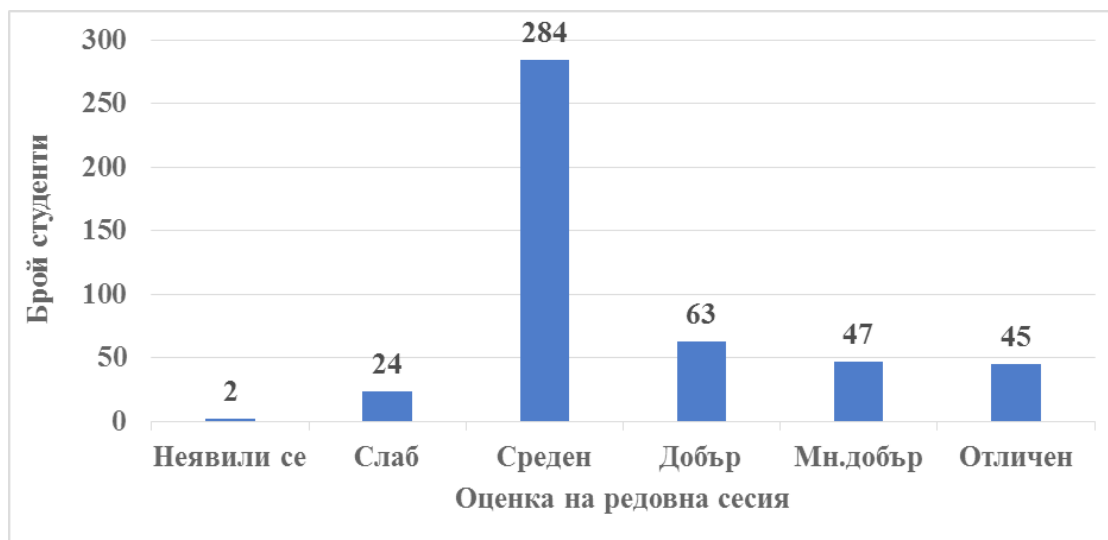


Фигура 1. Честотно разпределение на получените оценки от студентите, явили се на редовна сесия

От данните в таблицата и фигурата лесно може да се установи, че разпределението на получените оценки е унимодално с по-дълга дясна опашка. Коефициентът на ексцес след нормализация към нулата ще има отрицателна стойност (-0.266), следователно разпределението на студентите според получените оценки е поднормално по отношение на върховата си източеност.

Студентите, които не са се явили на редовната сесия, образуват подмножество от 35 човека. За целите на статистическите анализи им е присвоена стойност 0. Те изпълняват едно от трите условия: присъствали са на лекции, явили са се на изпит на поправителна или на годишна поправителна сесия.

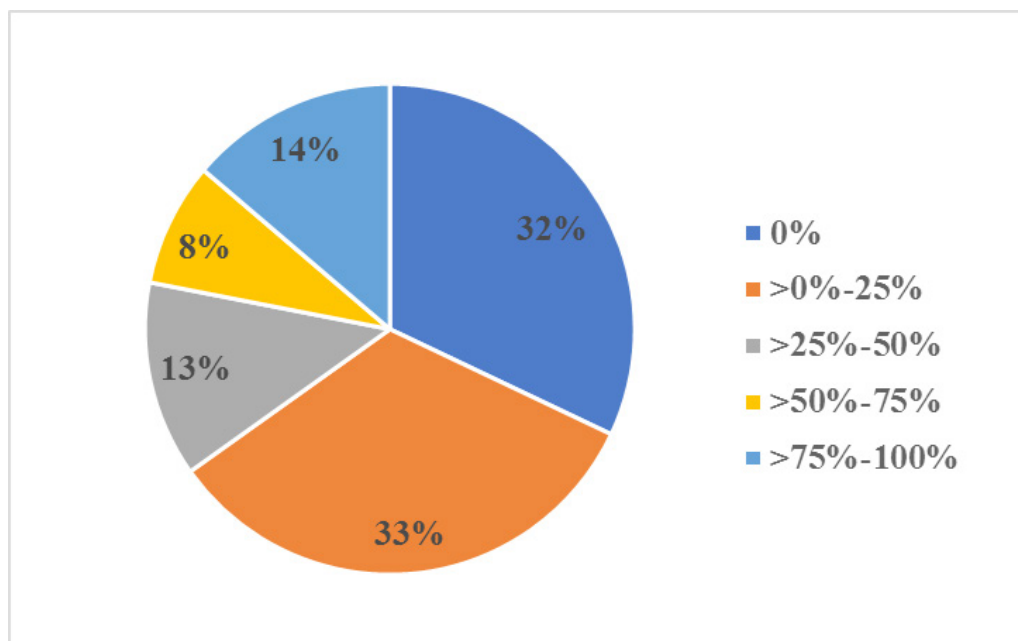
От общия брой 16 човека са записани като студенти за семестъра, но не са присъствали на нито едно занятие и не са се явили на нито една от трите сесии в края на семестъра: редовна, поправителна и годишна поправителна. Тези студенти са отразени като липсващи и не се отчитат в по-нататъшния анализ.



Фигура 2. Честотно разпределение на получените оценки от студенти след приключване на семестъра

Отново се наблюдава дълга опашка отдясно, като стойностите имат своя пик – „Среден“.

За да се изследва връзката между фактора „Посещаемост“ и резултата „Оценка по дисциплината“, ще бъдат представени данни за посещаемостта на занятия (лекции и упражнения) от студентите, като те отразяват процентното отношение на времето, през което студентът е бил регистриран в програмата MS Teams в часове, минути и секунди към общото време, през което преподавателят е бил регистриран в програмата през определеното време за провеждане на занятията според изготвеното учебно разписание. Преподавателят не е регистрирал прекъсване на връзката с аудиторията по време на срещите. За студентите, които са имали проблеми с връзката поради технически или други причини и понякога са напускали срещата и отново са се включвали в нея (максимално наблюдаваният брой прекъсвания е до четири пъти в една и съща сесия), е извършено сумиране на времето на фактическо присъствие и в разчетите участва общото време на участие в занятието. Информацията е обобщена в пет групи: неприсъствали на нито едно занятие – 0% присъствие, и четирите квартали до присъствали на всички занятия – 100%. Данните най-ясно могат да бъдат възприети в графичен вид – фигура 3.



Фигура 3. Посещаемост на занятията в проценти

Очертава се тревожна картина, която потвърждава информацията, цитирана в литературните източници. От общото множество с 465 студенти 149 никога не са посетили нито една лекция или упражнение. Други 154 човека са присъствали на едва до 25% от занятията. Това са около 2/3 от всички записани студенти, изучаващи тези учебни дисциплини. Дисциплините са задължителни, а не избираеми или факултативни. Формално тези студенти би следвало да бъдат отстранени от университета обикновено за срок от една година. Правилниците на висшите училища имат разпоредби в тази посока. Фактически тези студенти продължават образованието си и преминават в по-горен курс, покривайки минималните изисквания по съответната дисциплина, както се забелязва от представените данни.

Пълния текст четете в „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 6/2021 г.

Междуетикови съответствия в юридическата терминология в Русия и в България

*Откъс от „Интерлексема „аванс“ в руском
и болгарском языках:
сопоставителный анализ“*

Ольга Барабаш

Пензенский государственный университет – Пенза
(Россия)

Антония Пенчева

Университет национальной и мировой экономики –
София (Болгария)

Введение

В русском и болгарском языках в силу их генетического родства и кириллической системы письменности обнаруживается довольно много формально совпадающих лексических единиц, образующих межъязыковые параллели с разной степенью семантической близости. Данная работа продолжает цикл статей, посвященных изучению и систематизации подобных межъязыковых соответствий на материале юридической терминологии России и Болгарии (Barabash & Pencheva 2017; Barabash 2020a; Barabash 2020b; Barabash & Pencheva 2020; Pencheva 2020).

По этимологическому признаку исследуемые пары могут быть обобщенно охарактеризованы как межъязыковые параллели *славянского* и *неславянского* происхождения. К общеславянской лексике относятся слова, на протяжении столетий составляющие правовой тезаурус близкородственных языков (рус. «вина» – болг. «вина», рус. «суд» – болг. «съд» и гр.). Их сопоставление дает возможность проследить внутриязыковую эволюцию ряда лексических единиц, восходящих к общему славянскому корню, и высветить национально обусловленные компоненты семантики.

Заимствованные из неславянских языков термины появились в основном в результате рецепции римского права и имплементации в национальное законодатель-

Заглавието е на редакцията



www.foreignlanguages.azbuki.bg

*Списанието се реферува и
индексира в Web of Science*

Главен редактор

Проф. д.н. Димитър Веселинов
E-mail: dvdimitrov@uni-sofia.bg

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 6/2021:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Синтаксисът като езикова онтология / *Мариана Георгиева*

Интернационализъм „аванс“ в руском и болгарском языках: сопоставителный анализ / *Ольга Барабаш, Антония Пенчева*

МЕТОДИКА

Decoding Colour Words in English Maritime and Naval Terminology / *Galina V. Velikova*

К вопросу о содержании функциональной грамотности / *Наталья Жадько, Мариам Безруких*

За някои методически принципи в специализираното чуждоезиково обучение за професията / *Силвия Василева*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Публичната реч като лингвистично предизвикателство пред преводача и чуждоезиковото обучение / *Владислав Миланов*

Творецът Петър Дачев в списание „Пламък“ / *Кремена Митева*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Какво е курорт? / *Иля Златанов*

IN MEMORIAM

В памет на Ефим Пасов (1930 – 2019) / *Илка Бирова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Деконструируя фейки / *Татяна Цвигун, Алексей Черняков*

Ново помагало по български език като чужд за напреднали / *Биляна Тодорова*

ство норм международного права (Barabash 2020b, 267). Особено заметно присутствие интерлексем, заимствованных из неславянских языков (преимущественно французского, греческого, латинского, часто посредством немецкого, английского), в составе финансово-правовой терминологии России и Болгарии, например: рус. «ипотека» и болг. «ипотека» – от греч. *ὑποθήκη*; рус. «сервитут» и болг. «сервитут» – от лат. *servitus*; рус. «бюджет» и болг. «бюджет» – через франц. или нем. *Budget* из англ. *budget*; рус. «аванс» и болг. «аванс» – из франц. *avance*; рус. «финансы» и болг. «финанси» – от франц. *finances* и т. д.

По словам В. Н. Крупнова, интернациональные термины попадают в язык благодаря заимствованию из другого языка, либо вследствие того, что два или несколько языков заимствуют термин из какого-либо третьего языка одновременно (Крупнов 1976, 62). В первом случае заимствования заполняют существующие лакуны при отсутствии необходимого слова в заимствующем языке и могут приниматься как в одном, так и в нескольких значениях, в то время как в исходном языке они продолжают функционировать во всем своем семантическом многообразии. Во втором случае слова эволюционируют в двух языках, и под воздействием культурно-исторических условий, а также самих языков, это развитие может происходить по-разному, приводя к различиям в объеме значения слов.

Попадая в язык, слово претерпевает национализацию формы, приспособляясь к графической системе, фонетическим законам принимающего языка. Более того, включаясь в новое семантическое пространство, слово может обрести в принявшем его языке новыми смыслами и коннотациями. В связи с этим термины-интернационализмы, призванные, прежде всего, облегчить межкультурную коммуникацию, порой становятся причиной серьезных переводческих ошибок и недоразумений, что, безусловно, осложняет процесс коммуникации и влияет на качество перевода.

Цель данной статьи – рассмотреть особенности функционирования в русском и болгарском языках интерлексемы «аванс», выявить степень семантической близости лексических единиц, образующих межъязыковую терминологическую параллель, и определить наиболее адекватные стратегии их перевода.

Материалом нашего исследования выступают нормативные правовые акты России и Болгарии; лексикографические источники, в том числе специальные и двуязычные словари; тексты художественных и публицистических произведений, публикаций СМИ, в том числе представленные в корпусах (Национальный корпус русского языка и Болгарски национален корпус).

Результаты

Обращение к современным русским и болгарским толковым словарям позволяет сделать несколько предварительных обобщений.

Во-первых, и в русском, и в болгарском языке интерлексема «аванс» является заимствованием из французского языка (от франц. *avance* – «продвижение вперед») и в прямом значении соотносится с финансово-правовой сферой. Так, согласно Большому толковому словарю русского языка под редакцией С. А. Кузнецова в современном русском языке под *авансом* в прямом значении принято понимать «предварительную выплату заказчиком некоторой денежной суммы в счет предстоящих платежей за поставляемые товары, выполняемые работы, услуги» (BTS 1998). Соответствующее понимание *аванса* находим и в нормативных правовых

актах, например, в статье 380 Гражданского кодекса Российской Федерации, где уплата денежной суммы в счет причитающихся платежей без заключения соглашения о задатке признается внесением аванса.

Интересно, что в русском языке в неофициальной практике широко распространен вариант толкования аванса как первой части заработной платы. Однако такое понимание расходится с нормативно-правовым и судебным толкованием термина «аванс», диктующим понимание его природы как платежа, выполненного до исполнения стороной своих обязательств: «Аванс представляет собой денежную сумму, уплаченную до исполнения договора, в счет причитающихся платежей». Таким образом, мы можем отметить наличие коллизии в обыденном и профессиональном толковании исследуемой единицы.

Согласно академическому Словарю болгарского языка в первом значении «аванс» употребляется как финансовый термин в значении денежной суммы, выплачиваемой по договору в указанный срок как часть суммы до выполнения принятого обязательства: «1. Фин. Парична сума, която по договор се плаща в посочен срок като част от цялата сума на задължение преди изпълнението на това задължение» (RBE 2001), например:

«Предвиден е инвеститорски аванс 20%, който следва да се предостави в срок 15 дни от започване на строителството».

Указанное понимание аванса отражает болгарские нормативные правовые акты и международные договоры, например: «Замолената Страна може да предостави аванс по искане на другата Страна».

Важно отметить, что и в русском, и в болгарском языке интерлексема «аванс» кон- субстанциональна, как и значительное количество других юридических, в том числе финансово-правовых, терминов. Подобные единицы одновременно функционируют внутри национального языка и как общеупотребительные слова, и как термины. Это обусловлено вовлечением широкого круга лиц в сферу правовых и экономических отношений и, соответственно, социальной значимостью вербализованных таким образом понятий. Так, например, термины «залог», «аванс», «гарантия» в русском языке и их болгарские эквиваленты «залог», «аванс», «гаранция» образуют лексико-семантическое поле «обеспечение исполнения обязательств», выражая понятия, с которыми гражданин вынужден регулярно сталкиваться как субъект соответствующих правоотношений. Очевидно, что указанные номинации подвергаются обыденному, непрофессиональному толкованию носителями языка, входят в широкое употребление, испытывая на себе воздействие процессов деспециализации и детерминологизации, приводящих семантическую структуру слова к определенным преобразованиям, в частности, развитию полисемии по регулярным моделям. В связи с этим ограничиться анализом одних терминологических значений для сопоставления формально совпадающих русских и болгарских терминов права представляется недостаточным.

Действительно, в обоих рассматриваемых языках слово «аванс» развивает вторичные значения, на что указывают и толковые словари. Так, Большой толковый словарь русского языка отмечает возможность употребления формы множественного числа «авансы» в значениях, снабженных пометой «разговорное»: «*доверие, оказанное кому-л. заранее, которое необходимо оправдать в будущем*» и «*о знаках внимания, поведении, вселяющих надежды на расположение, симпатию*».

(BTS 1998), например:

«Недостатка во влюбленных женщинах у него никогда не было, с некоторыми он сблизился, большинство же держал на расстоянии, но постоянно подавал им надежды и делал авансы, чтобы не сорвались с крючка» (Marinina 1996).

Как видим, в русском языке в синхроническом срезе основным является лексико-семантический вариант с финансово-правовым компонентом 'деньги или другие материальные ценности', который замещается в случае переносного употребления слова другим – значимым в конкретной речевой ситуации семантическим компонентом (доверие, поощрение, поддержка, обещания, намеки и т. п.).

Интересно, что в российском общественно-политическом дискурсе довольно часто употребляется образная языковая формула «*политические авансы*», в которой разговорный оттенок уже снимается, например:

«Польша выдает политические авансы администрации Байдена».

В данном высказывании путем метафорического переноса происходит смещение семантических компонентов аванса как предварительной оплаты: компонент 'деньги' затемняется, а компонент 'предварительно' становится более ярким и получает, благодаря наличию определения *политический*, конкретизацию. Соответственно, *политические авансы* здесь – это некие действия (в том числе обещания и уступки) представителей власти в пользу другой стороны политических отношений, от которой впоследствии ожидаются ответные, значимые для первой стороны, действия. Данное сочетание приобрело в русском языке устойчивый характер и имеет давние предпосылки формирования. Интересно, что форма множественного числа *авансы* со значением «обещания, предложения, услуга с целью

сблизиться» встречается уже в текстах XVIII – XIX в., причем не только в политическом, но и в бытовом дискурсе, например: «До сих пор они упорно не хотели поддаваться на авансы, которые делала им сестра Саша, чтобы сблизиться с ними» (Chaikovskiy 1879). Дело в том, что в семантической структуре слова «аванс» в русском языке в начале XX в. произошла «рокировка» значений, о чем свидетельствуют словари более ранних изданий, а вариант «авансы» («аванцы») именно в значении «обещания предложения» с момента появления слова в 1741 г. фиксировался в качестве первичного – см. (BTS 1998, XVIII, 1984; SIS 1894) и др.

Детальную информацию о времени проникновения интерлексемы «аванс» в болгарский язык и значениях, в которых употребляется с конца 80-х годов XIX в., содержит Словарь французских слов в болгарском языке (Vesselinov & Angelova 2015) Д. Веселинова и А. Ангеловой. Словарь представляет историко-этимологический тезаурус систематического лексикографического документирования и интерпретирования французских слов в системе болгарского языка (Vesselinov 2015, 14). Сопоставление толкования лексемы в словарях разного периода позволяет проследить фазы проникновения в терминологическую систему болгарского языка и бытование его значений в рамках болгарской картины мира.

Современный болгарский язык демонстрирует, по сравнению с русским, более разветвленную систему лексико-семантических вариантов интерлексемы «аванс». Так, помимо первого, финансово-правового, значения, словари указывают, что во втором – общеупотребительном значении под авансом также понимается денежная сумма, которая дается или получается предварительно: «2. *Парична сума, която се дава или получава предварително като част от цялата сума на заплата, хонорар, наем и др.*» (RBE 2001), например:

«За първи път получаваше пари, придобити с труд, и когато получи първия аванс, почувства нещо топло в себе си» (Evtimov 1979, 155).

«Болният извади от джоба си чекова книжка и награска някаква цифра:

— Заповядайте! Това е само аванс» (Dimov 1951, 542).

В болгарском языке, в отличие от русского, «аванс» активно употребляется как спортивный термин в значении преимущества в результате: «3. *Спорт. При състезание, съревнование — преднина, предимство*» (RBE 2001), например:

«Турция изпусна аванс от два гола срещу Черна гора».

«Гърция взе добър аванс пред Румъния в борбата за класиране на Мондиал 2014».

На четвертом месте в словаре зафиксировано значение «слова или поведение женщины, которые предрасполагают мужчину к интимности с ней»: «4. *Думи или държане от страна на жена, които предразполагат мъж към интимност с нея*» (RBE 2001). Это значение находим, прежде всего, в текстах художественной литературы:

«Тя [Мария] почака малко, след това добави с погледа си: „Ти си доста особен и би могъл да ми харесаш“. Пак почака, но и този аванс остана без отговор, удави се в непроницаемото спокойствие на очите му — тия остри, хладни и красиви очи» (Dimov 1951, 54).

«Тя [Вена] като че ли започва да ми симпатизира — иска да ме учи на модерни танци, иска да ме вижда все весел и засмян — едни такива аванси, разбираш?...» (Kostov 1953).

Прояснить некоторые причины различий в формировании указанных переносных значений интерлексемы «аванс» в русском и болгарском языках позволит обращение к материалу источника заимствования – французского языка. Согласно толковым словарям в современном французском языке слово «avance» полисемично и включает целый спектр лексико-семантических вариантов:

«**Avance**

nom féminin

Action d'avancer, de progresser: L'avance d'une armée.

Synonymes: marche – progression

Contraire: recul – repli – retraite

2. Action d'avancer une somme à quelqu'un, de la lui prêter ; cette somme : Demander une avance sur son salaire.

3. Distance ou durée qui sépare de quelqu'un ou de quelque chose que l'on précède ; anticipation sur un moment fixé au préalable ; intervalle de temps qui sépare l'heure indiquée par une montre de l'heure réelle moins tardive : Cheval qui arrive avec une longueur d'avance. Ma montre a cinq minutes d'avance.

Contraire: retard

4. Avantage acquis antérieurement et qui permet de dépasser les autres ; somme de travail déjà accompli et qui sert par la suite : Élève qui a de l'avance sur ses camarades.

Contraire: handicap – retard» (PL 1964).

На основе первичного значения (1), которое можно обозначить как 'продвижение, движение вперед', в результате семантической деривации образованы переносные значения: 'предоплата' (2), 'опережение кого-то или чего-то во времени, расположение чего-либо в пространстве на переднем плане' (3), 'фора, преимущество' (4) и др. Являясь общеупотребительным словом, французское «avance» наращивает в своей семантике и специальные компоненты,

Избрано

становясь термином различных отраслей: экономики – в значении предварительной выплаты, ссуды, подотчетной суммы; архитектуры – в значении выступающей части здания; автомобилестроения – в значении опережения зажигания; а также физики, астрономии и др. (см. подробнее (PL 1964; MR 1983).

Для того, чтобы более наглядно представить соотношение исследуемых лексических единиц, составим таблицу.

Таблица 1*

Язык	Русский	Болгарский	Французский
План выражения	аванс	аванс	avance
Происхождение	От франц. <i>avance</i> – «продвижение»		от <i>avant</i> – «вперед, вперед, прежде»
ФС-характеристика	ОС Современное ЮТ	ОС Современное ЮТ	ОС Современное ЮТ
План содержания	Φ	Φ	Продвижение, движение вперед
	Предварительная выплата в счет будущих платежей	Предварительная выплата в счет будущих платежей	Предварительная выплата в счет будущих платежей
	Φ	Φ	Опережение кого-то или чего-то во времени
	Φ	Преимущество, фора	Преимущество, фора
	Φ	Φ	Расположение чего- либо в пространстве на переднем плане
	Действия, поведение, направленные на то, чтобы расположить кого-либо в свою пользу	Слова или поведение женщины, которые предрасполагают мужчину к близости с ней.	Первые шаги для установления или возобновления отношений (в том числе по отношению к мужчине или к женщине)
Степень семантической эквивалентности	Доверие, оказанное кому-л. заранее, которое необходимо оправдать в будущем (<i>разг. и общ.- полит.</i>)	Φ	Φ
	Частичное семантическое сходство		

* Условные сокращения: ФС-характеристика – функционально-стилистическая характеристика (общеупотребительное /кодифицированное; современное / устаревшее; книжное / разговорное и т. п.); ОС – общеупотребительное слово, ЮТ – юридический термин.

Пълния текст четете в „Чуждоезиково обучение“, кн. 6/2021 г.